

KENEN MITTA ON TÄYSI?

**Tutkimus yhteiskunnallisesta
ilmapiiristä Suomessa**

© e2 ja kirjoittajat

ISBN 978-952-5895-99-5

Ulkoasu suunnittelu ja taitto: Juha Rätty / J-Form Tmi

Jäljentämö Jokela ja PDF 2016

Ville Pitkänen, Jussi Westinen

KENEN MITTA ON TÄYSI?

**Tutkimus yhteiskunnallisesta
ilmapiiristä Suomessa**



www.e2.fi

Sisältö

Saatteeksi	5
Tiivistelmä tuloksista	6
Tutkimuksen lähtökohdat	7
Tutkimuksen toteutus	8
Huolia ja eriarvoistumista	10
Työntekijät, vasemmistolaiset ja pientuloiset saaneet tarpeekseen	12
Maahanmuuttovastaisuus ja turvallisuuskäsitykset kietoutuvat yhteen	16
Oikeistolaiset, konservatiivit ja perussuomalaiset näkevät uhkakuvia	18
Nuoret ja vasemmistolaiset hyväksyvät laittoman suoran toiminnan	23
Joka viides voisi itse osallistua laittomaan suoraan toimintaan	27
Osa huolettomia, osalla mitta täynnä	31
Päätelmät: tyytymättömyyttä ja uhkakuvia – kohti levotonta yhteiskuntaa?	33
Liitteet	37
Lähteet	48

Saatteeksi

Kysyimme keväällä liki 5000 suomalaiselta näkemyksiä yhteiskunnan ilmapiiristä, demokratiasta, hyvinvoinnista, turvallisuudesta, maahanmuutosta, ympäristöstä, ruokaturvasta ja globaalista vastuusta. Väittämiä oli yhteensä liki 40.

Tämä on toinen raportti tuloksista. Tarkastelussa on Suomen yhteiskunnallinen ilmapiiri: ovatko kansalaiset tyytyväisiä vai tyytymättömiä yhteiskunnan tilaan? Millaisiin ryhmiin he jakautuvat asenteidensa perusteella? Lisäksi selvitetään, onko näillä tekijöillä yhteys poliittiseen toimintaan ja onko laittomuuksiin valmiutta.

Tulokset ovat hätkähdyttäviä: kahtiajako on voimakas. Se, mistä saimme viitteitä keskusteluilmapiiriä käsittelevän ensimmäisen tutkimuksen yhteydessä, saa vahvistuksen.

Tämä raportti kannattaa lukea.

Helsingissä, 6.6.2016

Tiimiä kiittäen

Karina Jutila

johtaja

e2

Tiivistelmä tuloksista

Suomalaisten selkeä enemmistö (74%) kokee, että hyvän elämän edellytykset ovat heikentyneet ja eriarvoisuus uhkaa suomalaista yhteiskuntaa (82%). Kansalaisista vajaa puolet (42%) on tyytymättömiä demokratian toimivuuteen eikä usko, että Suomessa pärjää yhä ahkeruudella ja yritteliäisyydellä (39%).

Erityisen tyytymättömiä ovat pienituloiset ja työntekijät sekä itsensä vasemmalle sijoittavat. Tyytymättömyys on hyvin yleistä vasemmistoliiton, eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kannattajien ja äänestämättömien joukossa.

Yhteiskunnallinen voimattomuus ja heikko tulevaisuudenusko yhdistetään usein maahanmuuttovastaisuuteen, asenteiden kovenemiseen, pelkoihin ja turvattomuuteen.

Runsas puolet suomalaisista (59%) on sitä mieltä, että valtion tulisi huolehtia ensisijaisesti syntyperäisten suomalaisten toimeentulosta ja että maahanmuutto uhkaa Suomen turvallisuutta (51%). Vajaa puolet (43%) arvioi, että suomalaista kulttuuria tulee suojella muualta tulevilta vaikutteilta ja joka neljäs (26%) kokee maahanmuuttajien kotouttamisen olevan resurssien hukkaamista.

Kuusi kymmenestä (59%) on sitä mieltä, että puolustusvoimien roolia sisäisen turvallisuuden ylläpidossa tulisi vahvistaa, jos poliisin voimavarat eivät riitä turvallisuuden ylläpitoon ja että vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa pitäisi tukea nykyistä enemmän Suomessa (56%). Joka viides (21%) on valmis itse osallistumaan asuinalueensa turvallisuuden takaamiseen, jos poliisin voimavarat eivät riitä turvallisuuden ylläpitoon.

Näiden väittämien kanssa ovat muita useammin samaa mieltä erittäin konservatiiviset, erittäin oikeistolaiset ja perussuomalaisten äänestäjät.

Yhteiskunnallinen tyytymättömyys ei ole kuitenkaan suorassa yhteydessä kansalaisten maahanmuuttoa ja sisäistä turvallisuutta koskeviin käsityksiin, sillä väittämiin yhtyvät osin eri vastaajaryhmät. Esimerkiksi vasemmistolaiset ovat syvästi tyytymättömiä, mutta eivät näe maahanmuuttoa ja turvallisuuteen liittyviä uhkakuvia.

Suurituloiset, johtajat ja ylemmät toimihenkilöt sekä yliopistokoulutetut eivät ole tyytymättömiä yhteiskunnan tilaan eivätkä koe maahanmuuttoa ja turvallisuuteen liittyviä uhkakuvia. Lakeja rikkovaan suoraan toimintaan voisi osallistua joka viides suomalainen.

Tutkimuksen lähtökohdat

Suomea on pitkään pidetty hyvinvointiyhteiskuntana, jossa ihmiset voivat luottaa julkisiin palveluihin ja turvaverkkoihin. Yhdenvertaisuus on ollut keskeinen periaate, ja konsensus päätöksenteossa vahvaa.

Viime vuosina työelämän ja talouden epävarmuudet ovat huolestuttaneet suomalaisia. Puolueiden ja poliitikkojen on arvioitu etäännyneen arjesta, ja kansalaiset kokevat, ettei heitä kuulla tarpeeksi.¹ Tyytymättömyys on kanavoitunut äänestyskäyttäytymiseen. ”Jämähtäneeseen tilaan” ovat halunneet muutosta myös monet niistä, jotka eivät ole aikaisemmin äänestäneet.²

Yhteiskunnallinen ilmapiiri on kärjistynyt entisestään viime aikoina. Kielessä on koventunut, protestimieliala vahvaa ja laillisuuden rajoja haetaan. Kuten e2:n tutkimusraportti *Provokaatioita ja vastakkainasetteluita* osoitti, yhteiskunnallinen keskustelu on polarisoitunut.³

Tämä raportti on jatkoa edellä mainitulle tutkimukselle. Tarkastelussa ovat seuraavat kysymykset:

- Minkälainen henkinen ilmapiiri Suomessa on? Minkälaisiin ryhmiin suomalaiset jakautuvat asenteidensa perusteella?
- Ovatko asenteet yhteydessä valmiuteen edistää tavoitteita myös radikaalein keinoin?

Tutkimuksen toteutus

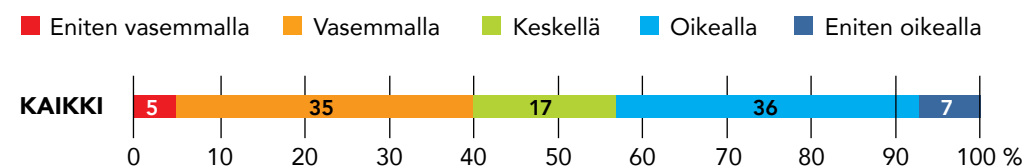
Raportin tulokset perustuvat 4705 henkilön antamiin vastauksiin. Kyselytutkimus toteutettiin Taloustutkimuksen internetpaneelissa 15.–21.3.2016.

Kysely piti sisällään 39 yhteiskunnallista väittämää eri aihealueilta (ks. liite 1). Faktorianalyysin jälkeen tarkasteluun otettiin tässä tutkimusraportissa 11 väittämää. Otos edustaa Suomen aikuisväestöä (15–79-vuotiaat), ja tulokset on painotettu iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan. Yksityiskohtaisemmat tiedot kyselytutkimuksen toteutuksesta on esitetty liitteessä 2.

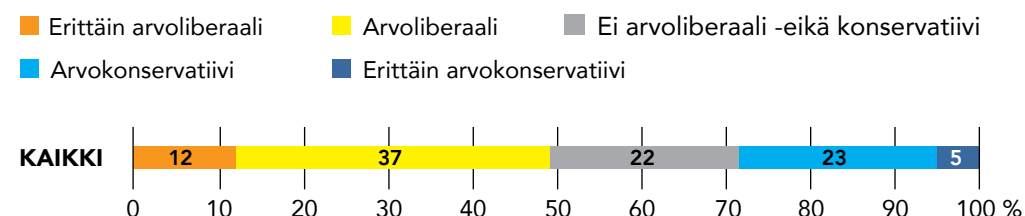
Perinteisten taustamuuttujien (ikä, sukupuoli, ammatti/asema, koulutus, talouden bruttotulot, kotitalouden tyyppi, asuinpaikkakunta, puoluetusta) lisäksi vastaajia pyydettiin sijoittamaan itsensä asteikolle arvoliberaali–arvokonservatiivi (0–10) sekä asteikolle vasemmisto–oikeisto (0–10).

Julkaisun kuvioissa käytetään seuraavaa luokittelua kuvaamaan vastaajien vasemmisto–oikeisto-orientaatiota: eniten vasemmalla (0–1), vasemmalla (2–4), keskellä (5), oikealla (6–8), eniten oikealla (9–10). Vastaajien liberaali–konservatiivi-orientaatiota kuvaamaan on käytetty seuraavaa luokittelua: erittäin arvoliberaali (0–1), arvoliberaali (2–4), ei arvoliberaali eikä -konservatiivi (5), arvokonservatiivi (6–8), erittäin arvokonservatiivi (9–10). Jakaumat kyseisillä ulottuvuuksilla näkyvät kuvioissa 1 ja 2. Jakaumat puoluekannan mukaan ovat liitteissä 3 ja 4.

Kuvio 1: Vastaajien sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella



Kuvio 2: Vastaajien sijoittuminen arvoliberaali–arvokonservatiivi-ulottuvuudella



Vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus sekä arvoliberaali–arvokonservatiivi-ulottuvuus korreloivat keskenään (korrelaatiokerroin=0,48), sillä vasemmistolaisuus ja arvoliberaalius sekä oikeistolaisuus ja arvokonservatiivisuus linkittyvät toisiinsa. Toisaalta ne eivät kuitenkaan ole täysin päällekkäisiä. Esimerkiksi eniten vasemmalla olevista 86 prosenttia on erittäin arvoliberaaleja tai liberaaleja, mutta eniten oikealla olevista vain 60 prosenttia on erittäin arvokonservatiiveja tai konservatiiveja. Myös itsensä oikealle sijoitavista löytyy siis runsaasti arvoliberaaleja vastaajia. (liite 5.)

Hankkeen suunnittelusta, väittämien laadinnasta sekä tilastollisesta analyysistä ovat vastanneet e2:n johtaja YTT **Karina Jutila** sekä tutkijat VTT **Ville Pitkänen** ja VTT **Jussi Westinen**. Tutkimusraportin ovat tehneet Westinen ja Pitkänen.

Huolia ja eriarvoistumista

Suomalaisten niukka enemmistö (58%) on sitä mieltä että ”viimeaikaisista ongelmista huolimatta demokratia toimii Suomessa hyvin ja ongelmia pystytään ratkaisemaan” (kuvio 3). 41 prosenttia ajattelee päinvastoin.

Hieman yli puolet (58%) arvioi, että ”Suomessa pärjää edelleen yritteliäisyydellä ja ahkeruudella”. Neljä kymmenestä (39%) on eri mieltä.

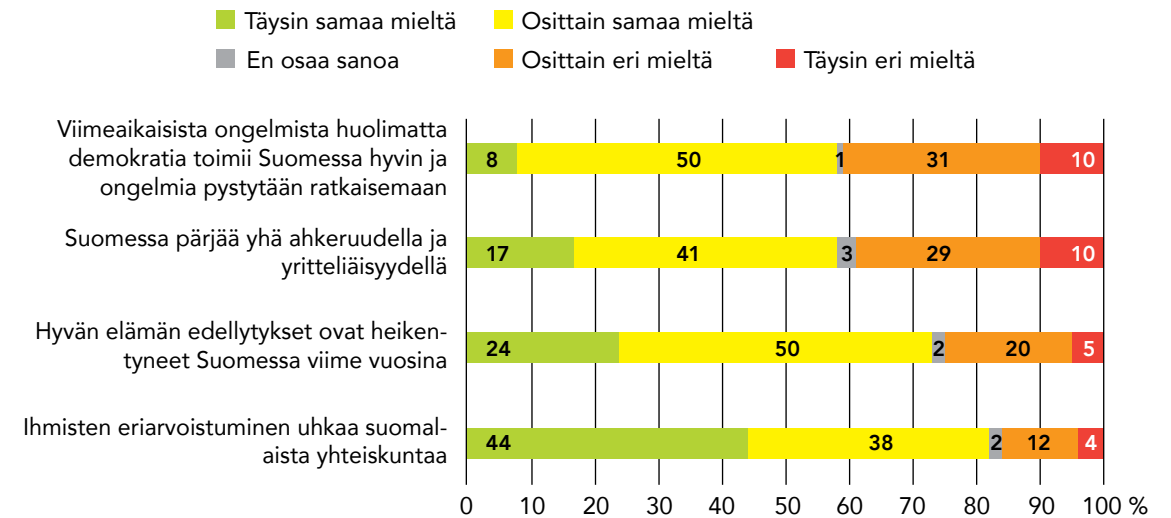
Kolme neljästä (74%) arvioi, että ”hyvän elämän edellytykset ovat heikentyneet viime vuosina”. Peräti kahdeksan kymmenestä (82%) on sitä mieltä, että ”eriarvoistuminen uhkaa suomalaista yhteiskuntaa”.

Tulokset ovat huolestuttavia: iso osa suomalaisista näkee yhteiskuntakehityksen kielteisenä ja kokee voimattomuutta.

Faktorianalyysi liitteessä 6 osoittaa, että edellä mainitut kysymykset linkittyvät toisiinsa.⁴ Aineistosta nousee esiin vastaajaryhmiä, jotka ovat tyytymättömiä demokratian toimivuuteen ja kokevat hyvän elämän edellytysten heikentyneen ja eriarvoisuuden uhkaavan yhteiskuntaa.

Tyytymättömät ja huolestuneet arvioivat myös, ettei yritteliäisyydellä ja ahkeruudella välttämättä enää pärjää Suomessa. Väittämistä muodostuu yhteiskunnallisen tyytymättömyyden ulottuvuus.

Kuvio 3. Suomalaisien näkemykset yhteiskunnan tilasta (%)



Työntekijät, vasemmistolaiset ja pientuloiset saaneet tarpeekseen

Kuviossa 4 on tarkasteltu väestöryhmittäin suomalaisten sijoittumista tyytyväisyys–tyytymättömyys-ulottuvuudella. Kuvion 4 lukemat ovat kuvion 3 väittämistä laskettuja keskiarvoja asteikolla 1–5 (1=erittäin vahva tyytyväisyys yhteiskunnan tilaan, 5=erittäin vahva tyytymättömyys).

Tyytymättömyys linkittyy erityisesti yksilön sosioekonomiseen asemaan. Pientuloiset ja työntekijät ovat huomattavasti tyytymättömämpiä yhteiskunnan tilaan kuin hyvätuloisimmat ja johtajat. Kuvion ulkopuolelta voidaan todeta, että ammatillisen koulutuksen saaneet ovat selkeästi tyytymättömämpiä kuin yliopistokoulutuksen saaneet.

Kyse on kahdesta todellisuudesta: hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat ovat tyytyväisiä yhteiskunnan tilaan toisin kuin pienituloisemmat ja vähemmän koulutetut.

Tyytymättömyydellä on myös vahva ideologinen lataus. Eniten vasemmalle itsensä sijoittavat ovat erittäin tyytymättömiä. Itsensä oikealle sijoittavat ovat keskimääräistä tyytyväisempiä. Sijainti liberaali–konservatiivi-akselilla ei ole vastaavassa yhteydessä tyytymättömyyteen.

Puoluekanta vaikuttaa voimakkaasti näkemyksiin. Tyytymättömyys on selvästi yleisintä vasemmistoliiton, eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kannattajien ja äänestämättömien joukossa.

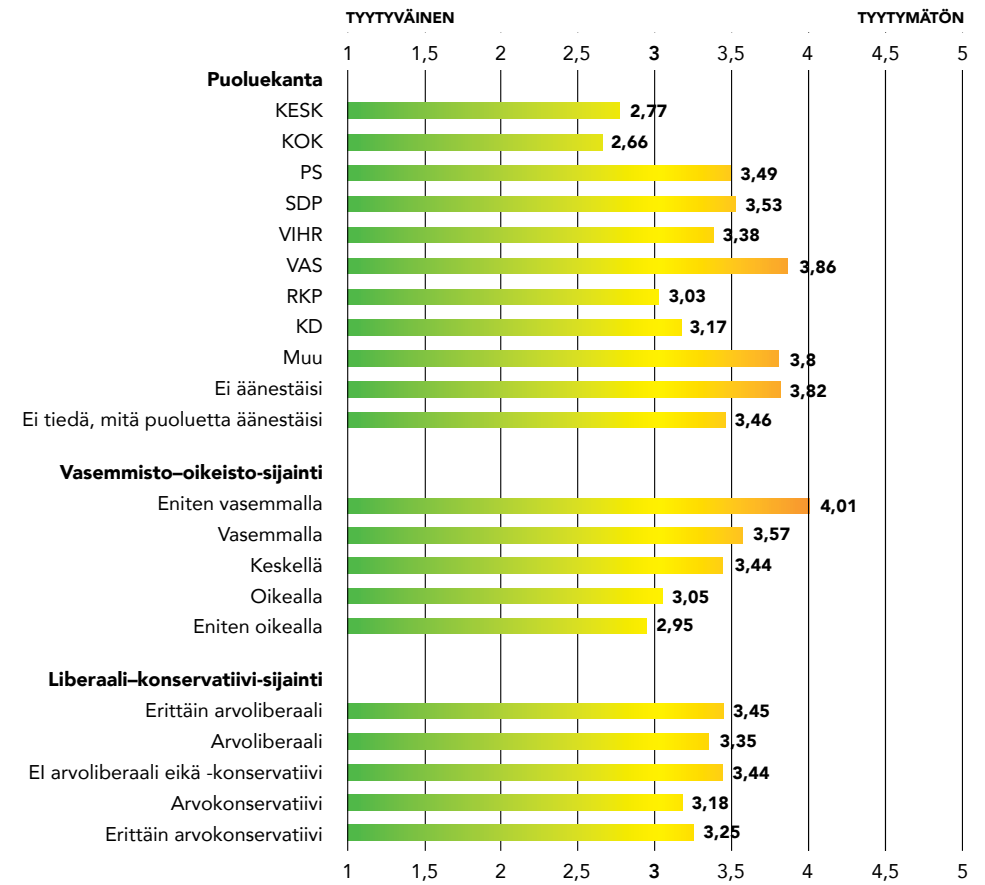
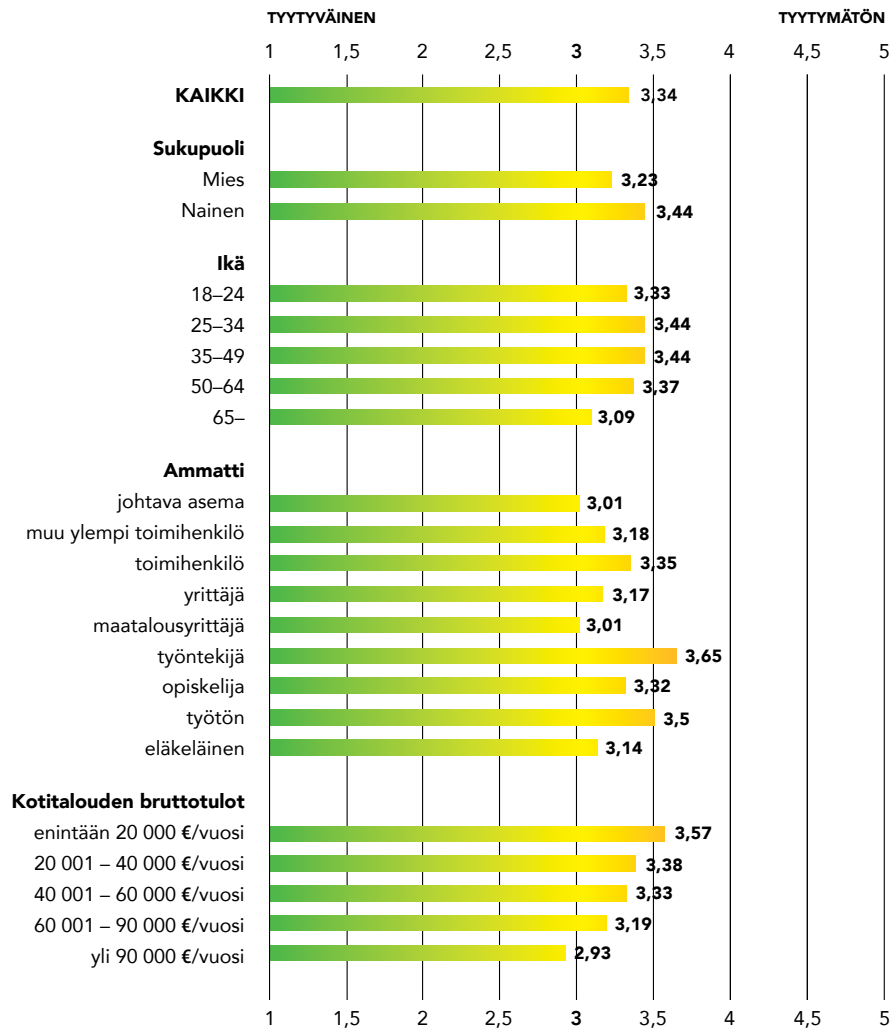
Myös työväestön kannatukseen nojaavien perussuomalaisten ja SDP:n kannattajissa on keskimääräistä enemmän tyytymättömyyttä nykytilaan. Kokoomuksen ja keskustan kannattajat pitävät Suomen tilannetta melko valoisana. Myös RKP:ssä on optimismia. Tyytymättömyydessä ei siis ole kyse hallitus–oppositio-asetelmasta.

Tyytymättömyys ei ole erityisen vahvasti sidoksissa sukupuoleen tai ikään. Naiset ovat kuitenkin hieman tyytymättömämpiä vallitsevaan tilanteeseen kuin miehet. Rakennemuutosten on arvioitu iskevän voimakkaimmin vähän koulutettuihin työntekijämiehiin.⁵ Tästä huolimatta työntekijänaiset ovat tyytymättömämpiä kuin työntekijämiehet.

Ikäryhmien välillä on yksi selkeä ero: yli 65-vuotiaat ovat muita tyytyväisempiä yhteiskunnan tilaan. Osin kysymys voi olla siitä, että työelämän epävarmuus ei kosketa vanhinta ikäryhmää ja osin siitä, että suuret ikäluokat ja heitä vanhemmat kokevat, että pahemmistakin tilanteista on selvitty.⁶

Asuinpaikka ei heijastu näkemyksiin: esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ei olla tyytyväisempiä tai tyytymättömämpiä kuin pienissä kunnissa.

Kuvio 4. Yhteiskunnallisen tyytymättömyyden ulottuvuus väestöryhmittäin



SELITE: Keskiarvomuuttuja laskettiin liitteen 5 taulukon pohjalta 2. faktorille voimakkaammin latautuneista väittämistä, jotka saivat arvoja välillä 1–5 (1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=osittain samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä). Väittämät uudelleenkodeattiin saman asenteellisen orientaation mukaisesti, koska osa kysymyksistä latautui negatiivisesti ja osa positiivisesti faktoreille. Yllä olevassa kuviossa vastaaja sijoittui esimerkiksi sitä lähemmäs tyytymättömyyttä, mitä vähemmän hän uskoo, että Suomessa pärjää yhä ahkeruudella ja yritteliäisyydellä, mitä enemmän hän katsoo hyvän elämän edellytyksien heikentyneen Suomessa viime vuosina, mitä vähemmän hän katsoo, että demokratia toimii Suomessa hyvin ja että ongelmia pystytään ratkaisemaan, ja mitä useammin hän katsoo ihmisten eriarvoistumisen uhkaavan suomalaista yhteiskuntaa. Tilastollisesti merkitsevät erot ryhmien välillä on mitattu Bonferronin testillä yksisuuntaisessa varianssianalysissä.

Maahanmuuttovastaisuus ja turvallisuuskäsitykset kietoutuvat yhteen

Yhteiskunnallinen voimattomuus ja heikko tulevaisuudenusko yhdistetään usein maahanmuuttovastaisuuteen, asenteiden koveneemiseen, pelkoihin ja turvattomuuteen.⁷ Seuraavaksi tarkastellaan näitä kysymyksiä.

Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttoon on tämän tutkimuksen perusteella kahtiajakautunutta (kuvio 5). Runsas puolet (59%) on sitä mieltä, että *”valtion tulisi huolehtia ensisijaisesti syntyperäisten suomalaisten toimeentulosta”*. Vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimusaineistossa osuus oli noin kymmenen prosenttiyksikköä korkeampi.⁸ Vaikka tutkimukset eivät ole täysin vertailukelpoisia, suomalaisten asettaminen etusijalle ei vaikuta ainakaan voimistuneen vuoden aikana.

Vajaa puolet (43%) arvioi, että *”suomalaista kulttuuria tulee suojella muualta tulevilta vaikutteilta”*. Runsas puolet (53%) on päinvastaista mieltä. Myös väite *”maahanmuutto ei uhkaa Suomen turvallisuutta”* jakaa kansan kahtia – 45 prosenttia on samaa ja 51 prosenttia eri mieltä.

Joka neljännän (26%) mielestä *”maahanmuuttajien kotouttaminen on rahan haaskausta”*. 70 prosenttia on eri mieltä.

Maahanmuuttoväittämät korreloivat yleistä turvallisuutta koskevien väittämien kanssa. Niitä tarkastellaan seuraavaksi.

Kuusi kymmenestä (59%) on sitä mieltä, että *”puolustusvoimien roolia sisäisen turvallisuuden ylläpidossa tulisi vahvistaa, jos poliisin voimavarat eivät riitä turvallisuuden ylläpitoon”*.

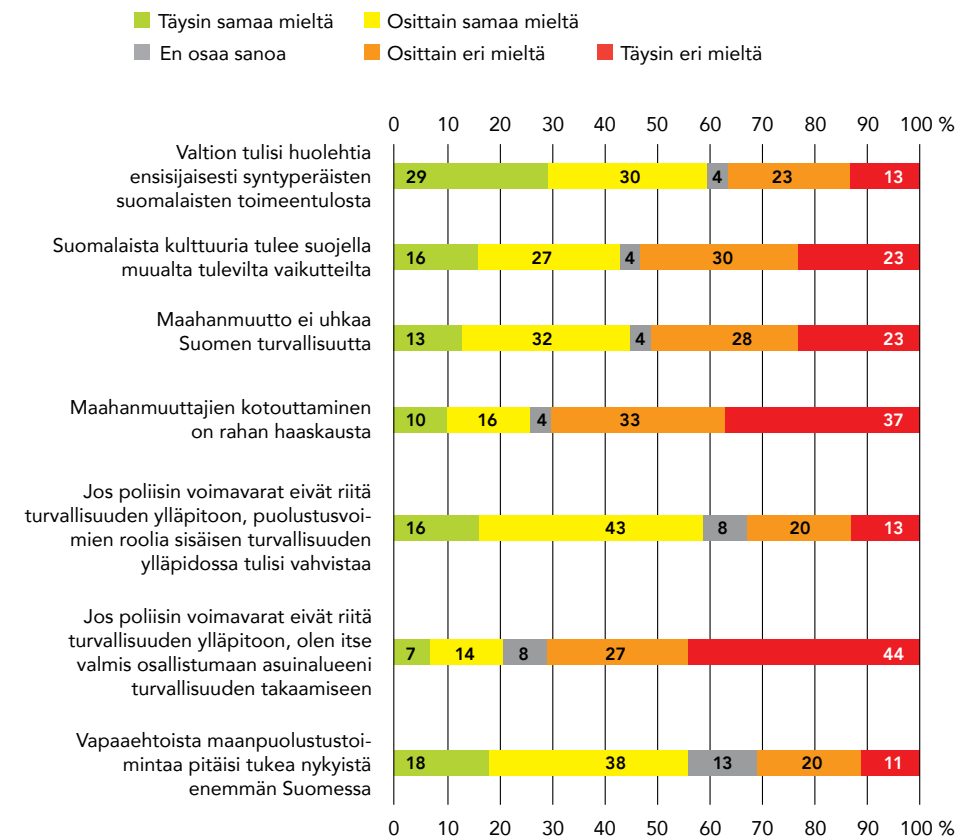
Selvästi harvempi (21%) on itse valmis osallistumaan asuinalueensa turvallisuuden takaamiseen vastaavassa tilanteessa. Lisäksi runsas puolet (56%) on sitä mieltä, että *”vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa pitäisi tukea nykyistä enemmän Suomessa”*.

Kansalaisten suhtautuminen maahanmuuttoon yhdistyy käsityksiin sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta. Ne suomalaiset, joiden mielestä maahanmuuttoon liittyy uhkia ja joiden mielestä syntyperäiset suomalaiset ja

suomalainen kulttuuri tulee pistää etusijalle, ovat muita useammin valmiita vahvistamaan puolustusvoimien roolia sisäisessä turvallisuudessa, osallistumaan itse asuinalueensa turvaamiseen ja panostamaan vapaaehtoiseen maanpuolustukseen.

Näkemyksiä yhdistää se, että Suomi ja suomalaisuus koetaan olevan jollain tavalla uhattuina. Kokonaisuutta voidaan kutsua uhkakuvaulottuvuudeksi (ks. faktorianalyysin tulokset liitteessä 6).

Kuvio 5. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttoon ja turvallisuutta koskeviin asiakysymyksiin (%)



Oikeistolaiset, konservatiivit ja perussuomalaiset näkevät uhkakuvia

Kuviossa 6 tarkastellaan väestöryhmittäin suomalaisten sijoittumista uhkakuvaulottuvuudella. Lukemat ovat kuvion 5 väittämistä laskettuja keskiarvoja asteikolla 1–5 (1=vähäinen uhkakuvien kokeminen, 5=vahva uhkakuvien kokeminen).

Miehet näkevät uhkakuvia useammin kuin naiset. Jakauma on päinvastainen kuin tyytymättömyys-ulottuvuudella, sillä naiset ovat miehiä tyytymättömämpiä yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Tulos on hyvin linjassa aiemman tutkimuksen kanssa – myös muissa Euroopan maissa miehet pitävät maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta uhkana useammin kuin naiset.⁹

Kuvion ulkopuolelta voidaan todeta, että asuinpaikalla on yhteys näkemyksiin. Etelä-Suomen suurimmissa kaupungeissa uhkakuvia näkevien osuus on pienempi kuin muualla. Tulos selittyy osin sillä, että näissä kaupungeissa on keskimääräistä enemmän arvoliberaaleja, jotka näkevät maahanmuuton mahdollisuutena.

Erittäin konservatiiviset ja erittäin oikeistolaiset, perussuomalaisten äänestäjät ja äänestämättömät näkevät keskimääräistä huomattavasti useammin uhkakuvia. Äänestämättömät on ainoa ryhmä, joka on hyvin tyytymätön Suomen yleiseen tilaan ja näkee paljon maahanmuuttoa ja turvallisuuden liittyviä uhkakuvia.

Yhteiskunnallinen tyytymättömyys linkittyy vahvasti yksilön sosioekonomiseen asemaan, mutta vastaavaa ilmiötä ei ole havaittavissa uhkakuvaulottuvuuden kohdalla. Keskituloiset näkevät uhkakuvia hieman useammin kuin pieni- tai suurituloiset.

Työntekijät ja työttömät näkevät keskimääräistä useammin maahanmuuttoa ja turvallisuuden liittyviä uhkakuvia. Maanviljelijöiden joukossa uhkien näkeminen on erittäin yleistä, mutta täysin luotettavien johtopäätösten tekeminen on heidän osaltaan hankalaa pienen ryhmäkoon vuoksi (N=45).

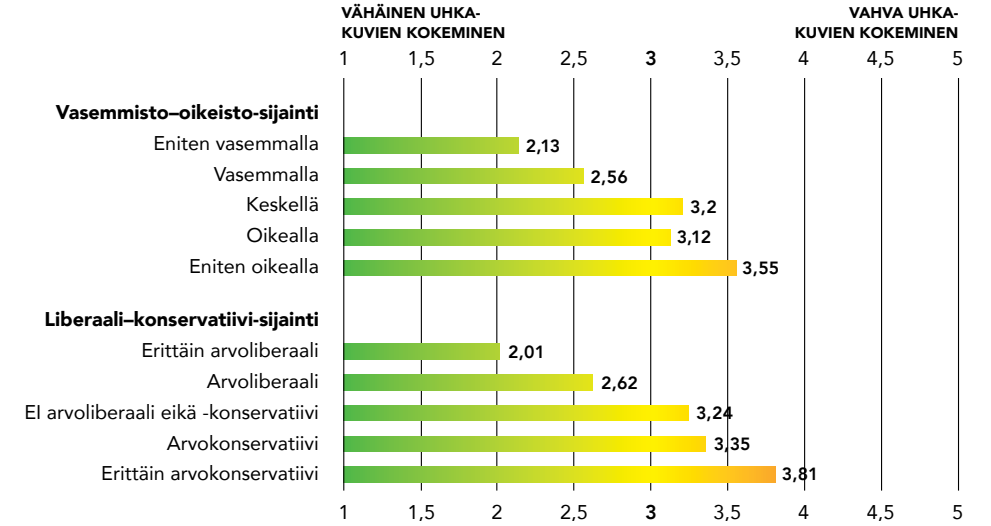
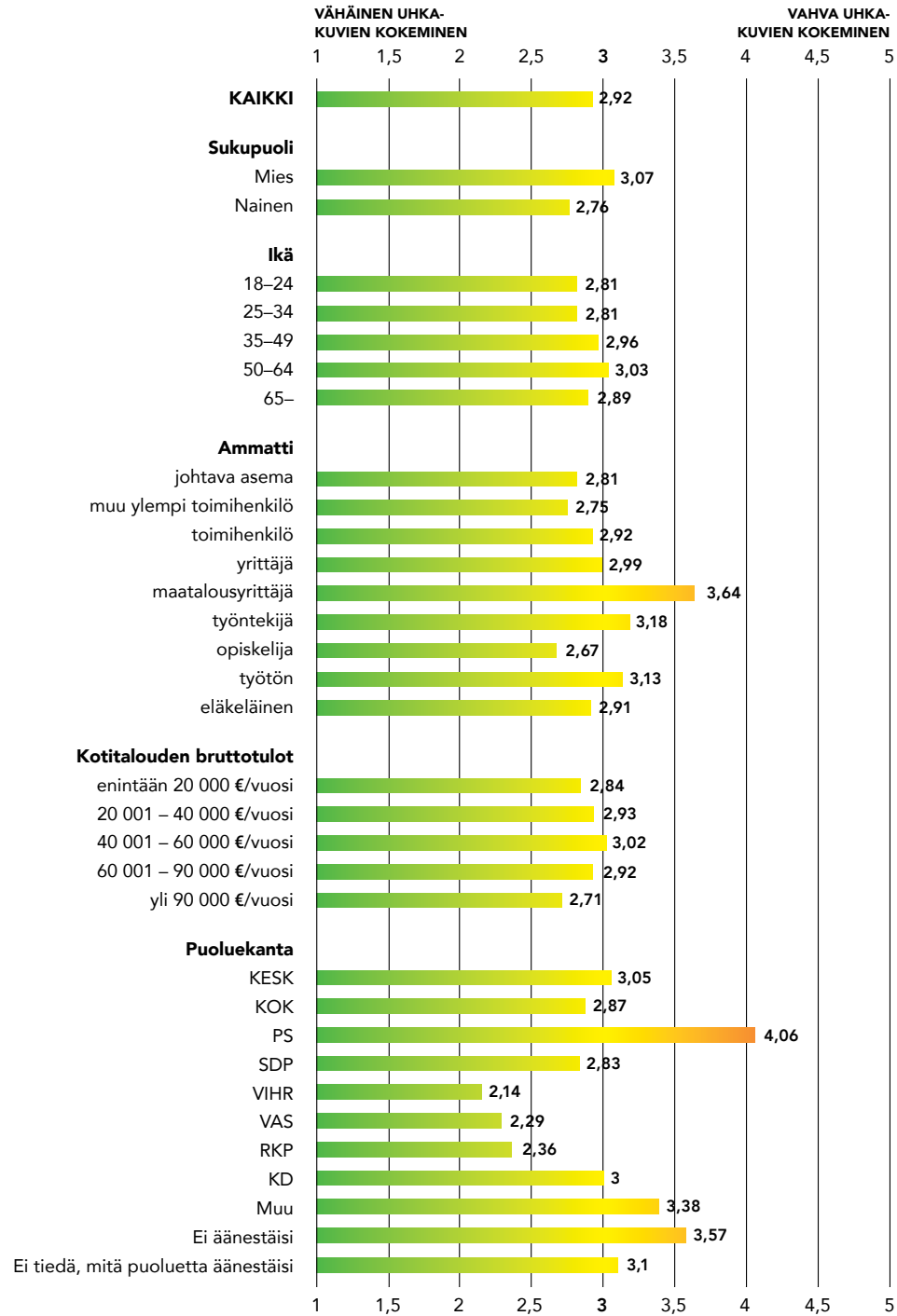
Yhteistä uhkakuva- ja tyytymättömyysulottuvuuksille on se, että suurituloiset, johtajat ja ylemmät toimihenkilöt sekä yliopistokoulutetut näkevät

muita harvemmin uhkakuvia. Hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevilla on ylipäätään muita vähemmän tässä tutkimuksessa mitattuja huolia.

Erittäin liberaalit ja erittäin vasemmistolaiset näkevät muita harvemmin maahanmuuttoa ja turvallisuuden liittyviä uhkakuvia. Erittäin konservatiiviset ja oikeistolaiset ovat päinvastaista mieltä. Erot vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella ovat kuitenkin pienempiä kuin arvoulottuvuudella.

Puoluekentässä erot ovat isoja. Perussuomalaiset kokevat muita huomattavasti useammin uhkakuvia. Vihreiden, vasemmistoliiton ja RKP:n kannattajat kokevat muita selkeästi harvemmin uhkakuvia.

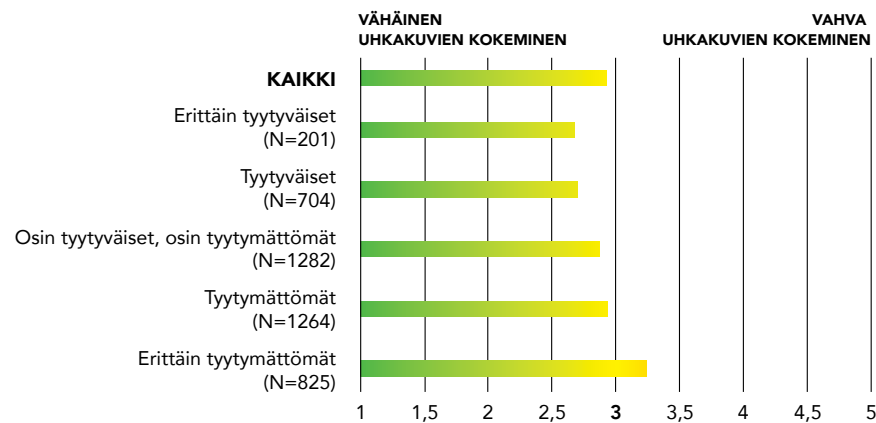
Kuvio 6. Uhkakuvaulottuvuus väestöryhmittäin



SELITE: Keskiarvomuuttuja laskettiin liitteen 5 taulukon pohjalta, 1. faktorille voimakkaammin latautuneista väittämistä, jotka saivat arvoja välillä 1-5 (1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=osittain samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä). Väittämät uudelleenkoodattiin saman asenteellisen orientaation mukaisesti, koska osa kysymyksistä latautui negatiivisesti ja osa positiivisesti faktoreille. Yllä olevassa kuviossa vastaaja on sitä lähempänä arvoa ”paljon uhkakuvia”, mitä useammin hän katsoo, että valtion tulisi huolehtia ensisijaisesti syntyperäisten suomalaisten toimeentulosta, että maahanmuutto uhkaa Suomen turvallisuutta, että suomalaista kulttuuria tulee suojella muualta tulevilta vaikutteilta ja että maahanmuuttajien kotouttaminen on rahan haaskausta. Lisäksi vastaaja sijoittuu sitä lähemmäs kyseistä ryhmää mitä useammin hän katsoo, että puolustusvoimien roolia sisäisen turvallisuuden takaamisessa voitaisiin kasvattaa ja että vastaaja itse on valmis osallistumaan oman asuinalueen turvallisuuden takaamiseen ja että vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa tulisi lisätä. Tilastollisesti merkitsevät erot ryhmien välillä on mitattu Bonferronin testillä yksisuuntaisessa varianssianalyyysissä.

Lisäksi tyytymättömyys on yhteydessä turvattomuuteen. Kuvio 7 osoittaa, että erittäin tyytymättömät suomalaiset (“Suomessa ei voi enää pärjätä, eriarvoisuus uhkaa, demokratia toimii huonosti ja päätöksiä ei saada aikaan, hyvään elämän edellytykset ovat heikot”) ovat muita taipuvaisempia näkemään uhkakuvia. Tyytyväiset ja erittäin tyytyväiset sen sijaan näkevät keskimääräistä vähemmän uhkakuvia.

Kuvio 7. Uhkakuvien kokemisen ja yhteiskunnallisen tyytymättömyyden välinen yhteys



SELITE: Vastajaat on jaettu tyytymättömyys-ulottuvuudella viiteen kategoriaan jakamalla keskiarvomuuttuja osiin. Kategoriat rakentuvat seuraavasti: erittäin tyytyväiset (keskiarvo 1–1.99 asteikolla 1–5), tyytyväiset (2.00–2.74), osin tyytyväiset, osin tyytymättömät (2.75–3.25), tyytymättömät (3.26–4.00) ja erittäin tyytymättömät (4.01–5.00).

Nuoret ja vasemmistolaiset hyväksyvät laittoman suoran toiminnan

Seuuraavaksi tarkastelemme, onko tyytymättömyydellä tai uhkakuvien näkemisellä yhteys laittoman suoran toiminnan hyväksymiseen ja omaan valmiuteen osallistua toimintaan.

Suoran toiminnan muotoja ovat esimerkiksi kansalaistotellomattomuus, väkivallaton vastarinta, laittomat mielenosoitukset tai työtaistelutoimenpiteet, uhkailu, henkilöön kohdistuva väkivalta ja omaisuuden tuhoaminen. Toiminnalla on yhteiskunnallinen tai poliittinen päämäärä.¹⁰

Kynnys laittomaan suoraan toimintaan on ollut Suomessa suhteellisen korkea. Esimerkiksi laittomiin mielenosoituksiin osallistuminen on ollut erittäin harvinaista muihin Euroopan maihin verrattuna.¹¹

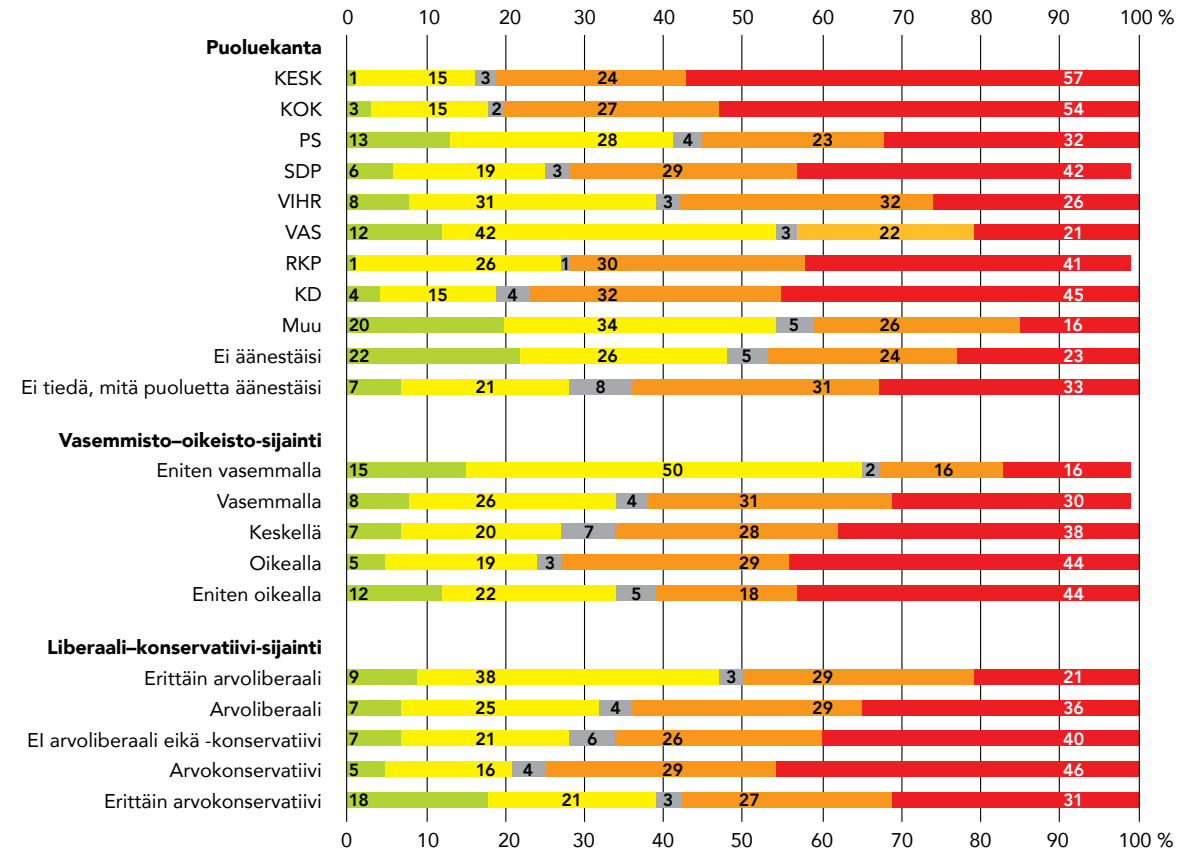
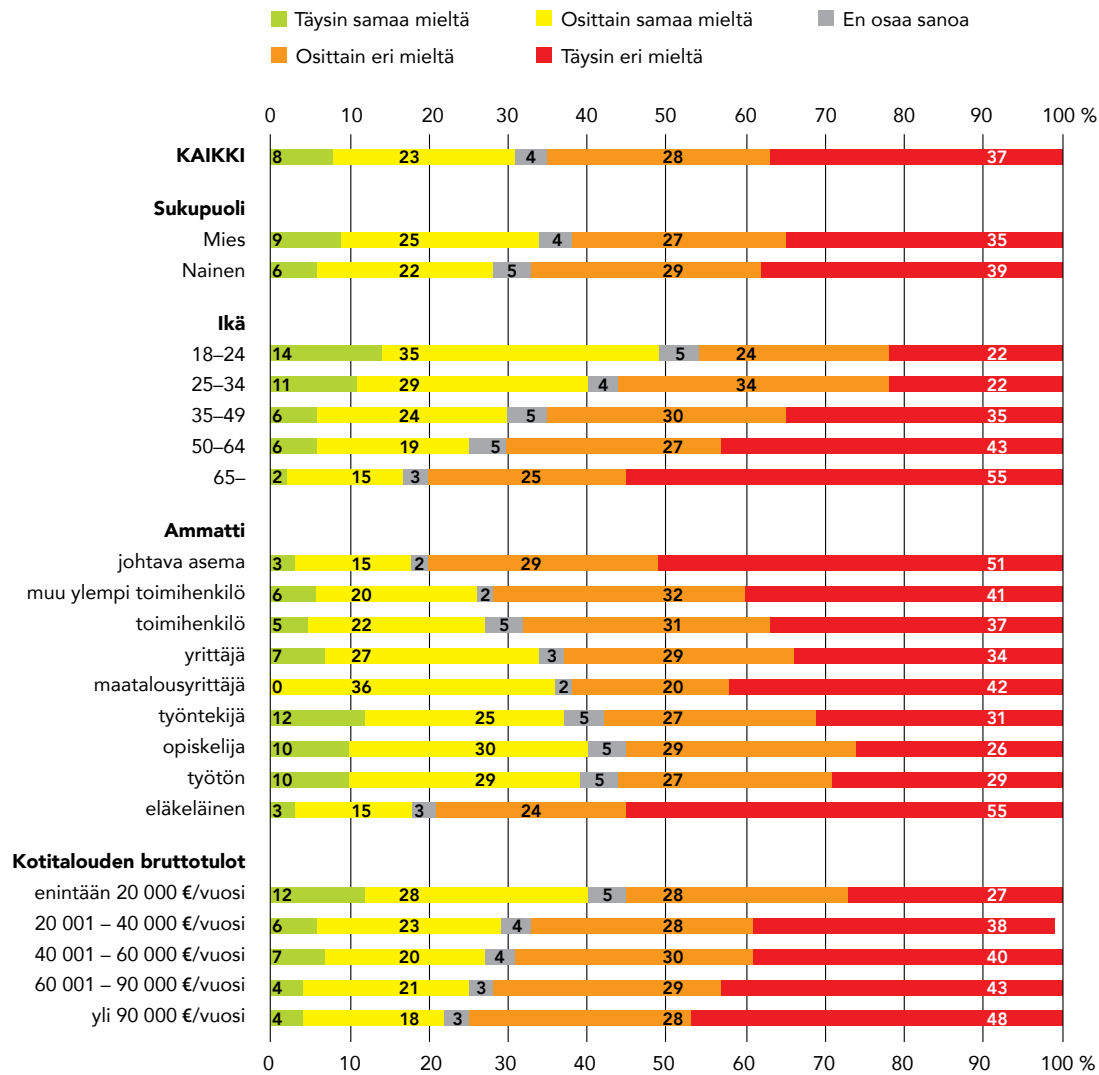
Suomalaisista 31 prosenttia hyväksyy lakejakin rikkovan suoran toiminnan, jos se tehdään omasta mielestä oikean asian vuoksi (kuvio 8).¹² Miesten (34%) ja naisten (28%) välillä ei ole suuria eroja. Selvästi muita useammin suoran toiminnan hyväksyvät 18–24-vuotiaat (49%) ja harvemmin yli 65-vuotiaat (17%). Johtajat ja suurituloisimmat hyväksyvät selvästi muita harvemmin suoran toiminnan. He eivät nähneet myöskään uhkakuvia eivätkä tunteneet suurta tyytymättömyyttä. Hieman keskimääräistä enemmän hyväksyntää suora toiminta saa opiskelijoilta, työttömiltä ja työntekijöiltä sekä pienituloisilta.

Vasemmistoliiton kannattajista yli puolet (54%) hyväksyy lakejakin rikkovan suoran toiminnan, jos se tehdään heidän mielestään oikean asia vuoksi. Perussuomalaisten ja vihreiden kannattajista noin 40 prosenttia hyväksyy jossain määrin suoran toiminnan.

Vähiten ymmärrystä laittomalle suoralle toiminnalle on keskustassa (16%), kokoomuksessa (18%) ja kristillisdemokraateissa (19%). Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kannattajissa (54%) ja äänestämättömissä (48%) on suuri hyväksyntä suoralle toiminnalle.

Vasemmalle sijoittuvat hyväksyvät suoran toiminnan huomattavasti muita useammin. Heistä vain kolmasosa suhtautuu kielteisesti siihen. Suora toiminta saa keskimääräistä enemmän hyväksyntää myös arvoulottuvuuden molemmissa ääripäissä eli sekä erittäin arvoliberaaleissa että erittäin arvokonservatiiveissa.

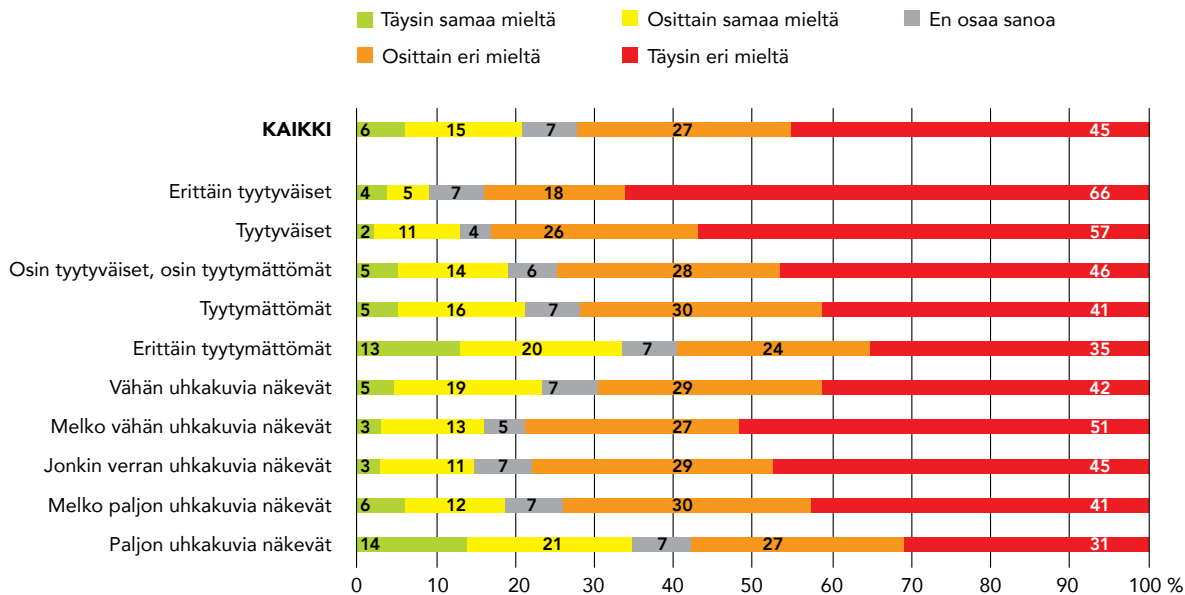
Kuvio 8. Hyväksyn lakejakin rikkovan suoran toiminnan, jos se tehdään mielestäni oikean asian vuoksi (%)



Kuvio 9 osoittaa, että tyytymättömyys- ja uhkakuvaulottuvuuksilla on selvä yhteys suoraan toimintaan. Kaikkein tyytymättömmät (33%) ja eniten uhkakuvia näkevät (35%) hyväksyvät muita huomattavasti useammin myös laittoman suoran toiminnan.

Toisaalta myös ne, jotka näkevät vähän uhkakuvia (24%), hyväksyvät suoran toiminnan hieman keskimääräistä useammin. Erittäin tyytyväisillä (9%) on sen sijaan hyvin vähän ymmärrystä suoralle toiminnalle.

Kuvio 9. Lakejakin rikkovan suoran toiminnan hyväksyminen tyytymättömyyden ja uhkakuvien kokemuksen mukaan (%)



SELITE: Vastaajat on jaettu tyytymättömyys-ulottuvuudella viiteen kategoriaan jakamalla keskiarvomuuttuja osiin. Kategoriat rakentuvat seuraavasti tyytymättömyysulottuvuudella: erittäin tyytyväiset (keskiarvo 1–1.99 asteikolla 1–5), tyytyväiset (2.00–2.74), osin tyytyväiset, osin tyytymättömät (2.75–3.25), tyytymättömät (3.26–4.00) ja erittäin tyytymättömät (4.01–5.00). Uhkakuvaulottuvuudella kategoriat ovat: vähän uhkakuvia näkevät (keskiarvo 1–1.99 asteikolla 1–5), melko vähän uhkakuvia näkevät (2.00–2.74), jonkin verran uhkakuvia näkevät (2.75–3.25), melko paljon uhkakuvia näkevät (3.26–4.00) ja paljon uhkakuvia näkevät (4.01–5.00).

Joka viides voisi itse osallistua laittomaan suoraan toimintaan

Suoraan toimintaan voisi osallistua itselleen tärkeän asian vuoksi 21 prosenttia suomalaisista.¹³ Nuoret (36%), pienituloiset (30%), opiskelijat (30%) ja työttömät (30%) ovat keskimääräistä valmiimpia siihen (kuvio 10).

Vasemmistoliiton kannattajakunnassa on eduskuntapuolueista eniten (42%) valmiutta laittomaan suoraan toimintaan. Myös perussuomalaisten (27%) ja vihreiden (26%) joukossa on keskimääräistä enemmän valmiutta lakeja rikkovaan suoraan toimintaan. Keskustan (8%) ja kokoomuksen (12%) riveissä vannotaan tiukimmin laillisuuden nimiin.

Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kannattajien (45%) ja äänestämättömien (37%) valmius on vasemmistoliittolaisten tasolla. Jako on siis samanlainen kuin laittoman toiminnan hyväksymisessä.

Valmiutta itse osallistua suoraan toimintaan on selvästi keskimääräistä enemmän vasemmalla ääreläidalla (58%) ja erittäin liberaaleissa (36%). Valmius suoraan toimintaan on yleisintä yhteiskunnan tilaan erittäin tyytymättömien (33%) ja paljon maahanmuuttoon ja turvallisuuteen liittyviä uhkakuvia näkevien (35%) keskuudessa (kuvio 11).

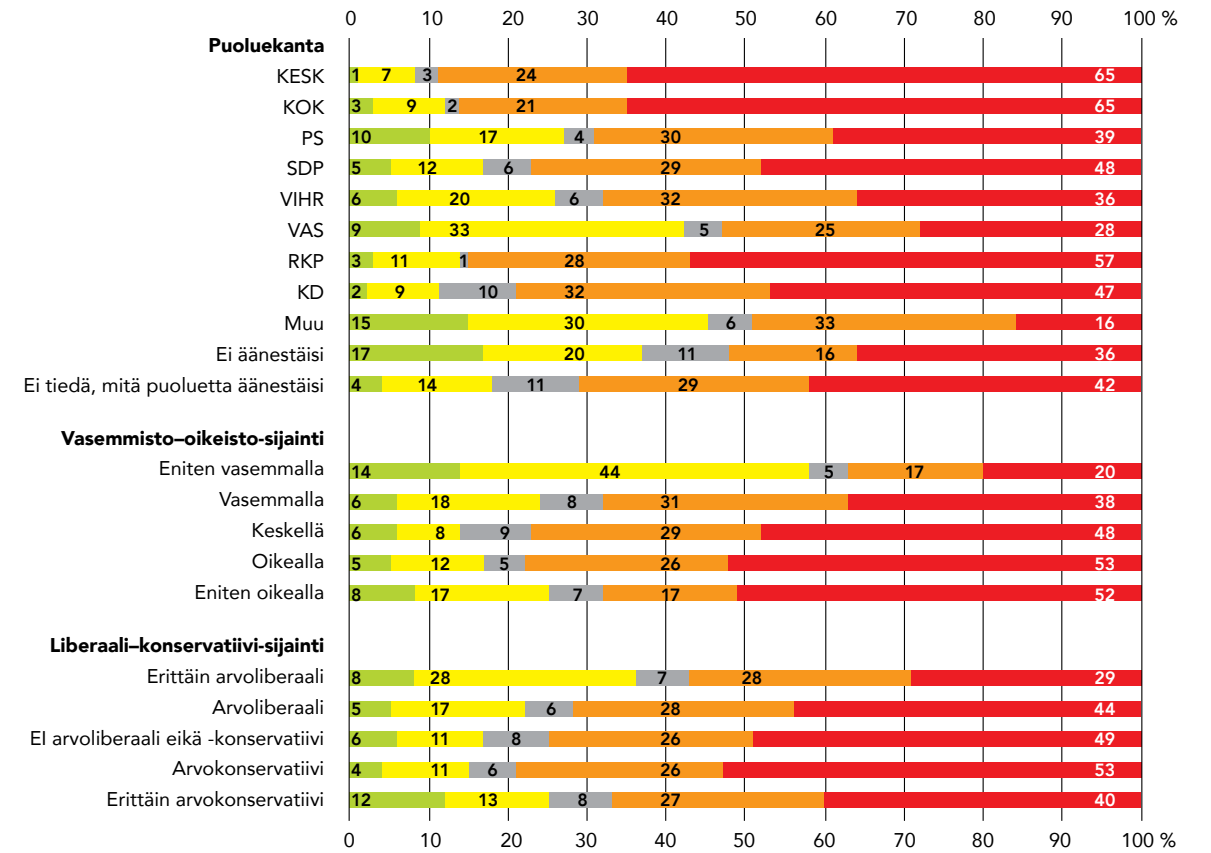
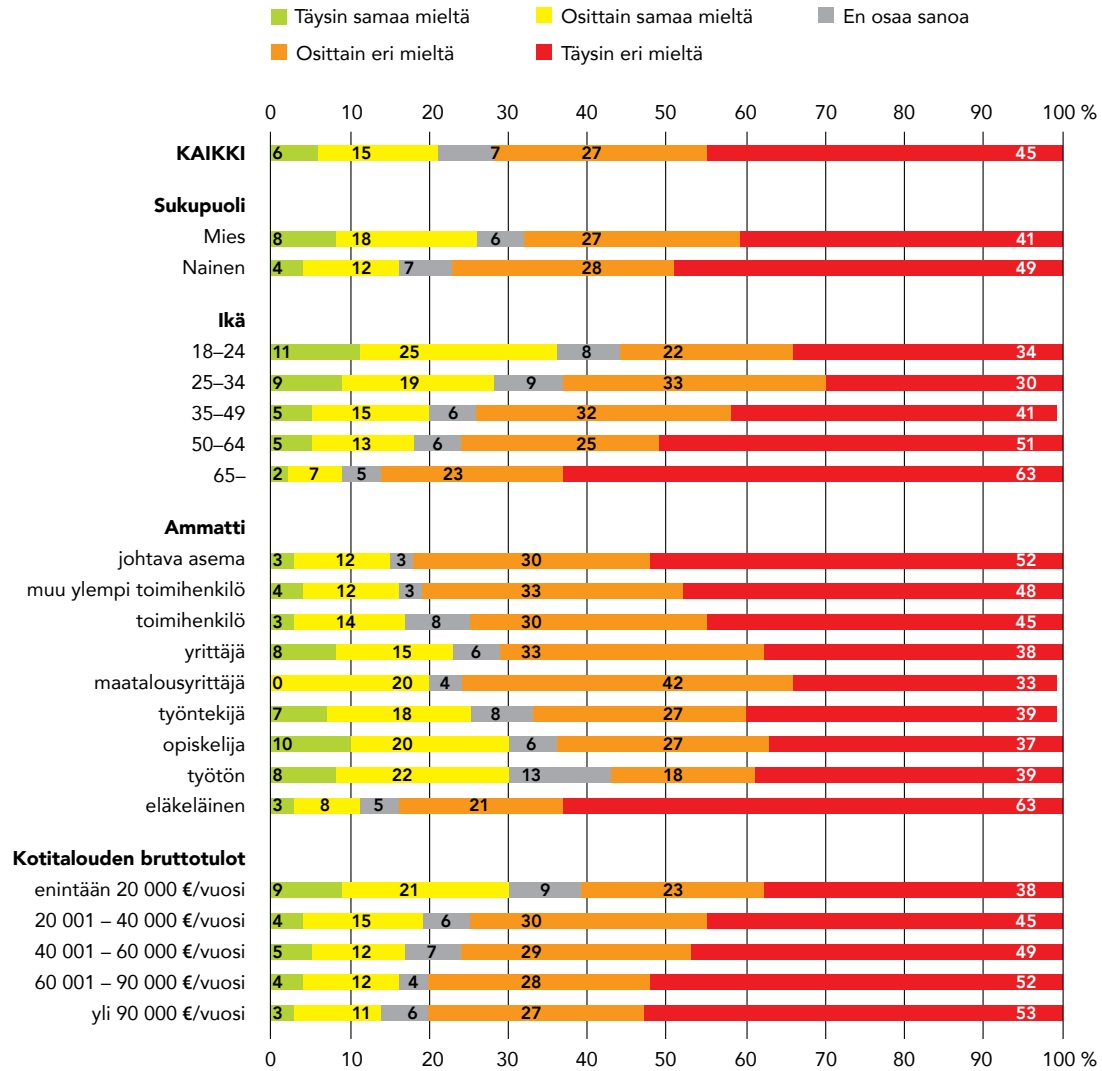
Tyytymättömyys on suorassa yhteydessä omaan valmiuteen toimia laittomasti: mitä suurempi tyytymättömyys sitä suurempi valmius suoraan toimintaan.

Paljon uhkakuvia näkevien ja suoraan toimintaan mahdollisesti valmiiden joukossa on erityisesti arvokonservatiiveja, jotka suhtautuvat maahanmuuttoon kielteisesti ja haluavat vahvistaa sisäistä turvallisuutta.

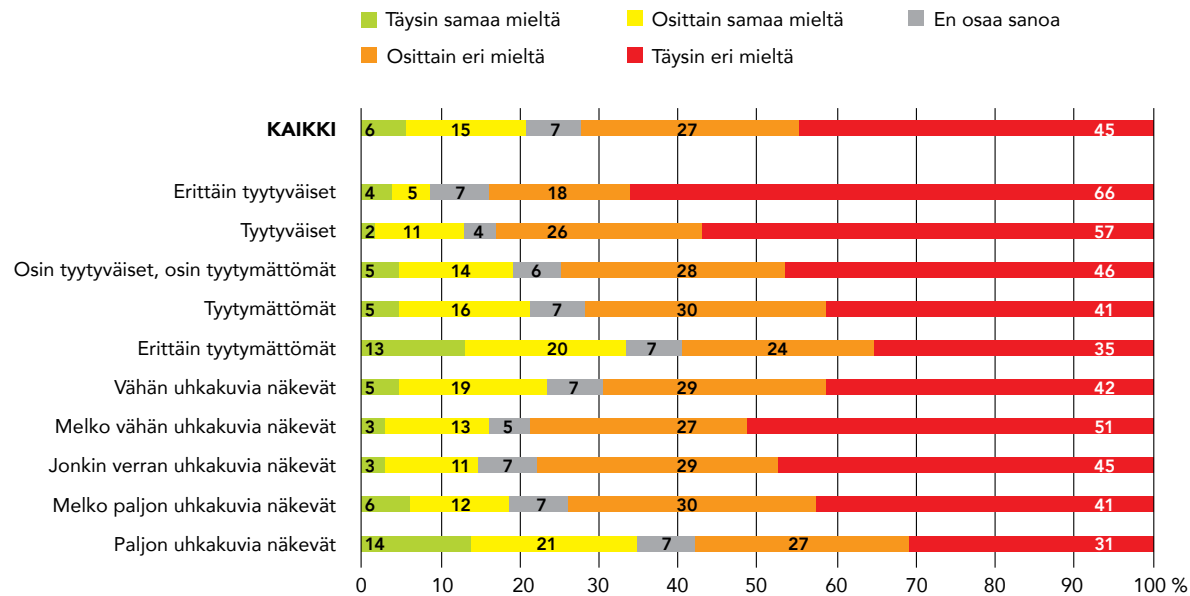
Keskimääräistä hieman matalampi kynnyks suoraan laittomaan toimintaan on myös niillä, joilla on vähän maahanmuuttoon ja turvallisuuteen uhkakuvia (24%). Tähän ryhmään kuuluu esimerkiksi erittäin vasemmistolaiset.

Valmius suoraan toimintaan yhdistää siis arvokonservatiiveja ja vasemmistolaisia, mutta oletettavasti näkemykset suoraan toimintaan oikeuttavista asioista eroavat merkittävästi toisistaan.

Kuvio 10. Voisin osallistua lakeja rikkovaan suoraan toimintaan itselleni tärkeän asian vuoksi (%)

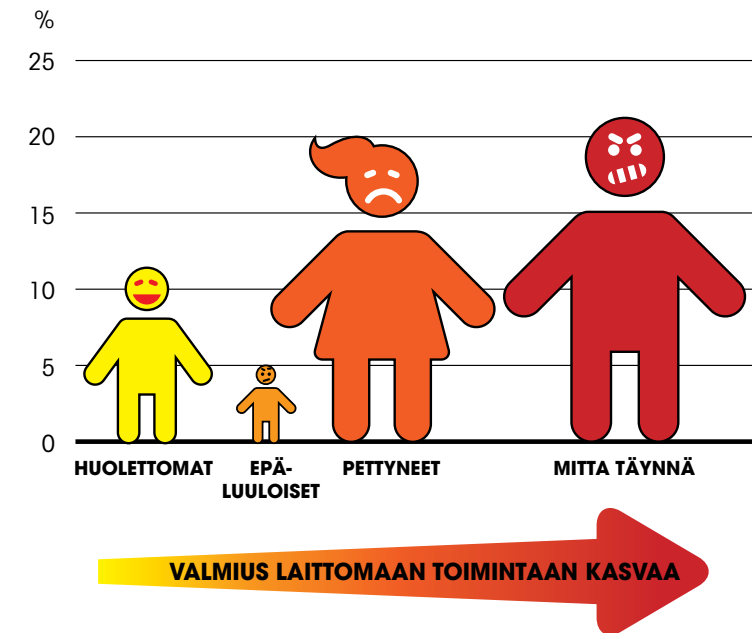


Kuvio 11. Oma valmius lakeja rikkovaan suoraan toimintaan tyytymättömyyden ja uhkakuvien kokemisen mukaan (%)



SELITE: Vastajat on jaettu tyytymättömyys-olottuvuudella viiteen kategoriaan jakamalla keskiarvomuuttuja osiin. Kategoriat rakentuvat seuraavasti tyytymättömyysolottuvuudella: erittäin tyytyväiset (keskiarvo 1–1.99 asteikolla 1–5), tyytyväiset (2.00–2.74), osin tyytyväiset, osin tyytymättömät (2.75–3.25), tyytymättömät (3.26–4.00) ja erittäin tyytymättömät (4.01–5.00). Uhkakuvaulottuvuudella kategoriat ovat: vähän uhkakuvia näkevät (keskiarvo 1–1.99 asteikolla 1–5), melko vähän uhkakuvia näkevät (2.00–2.74), jonkin verran uhkakuvia näkevät (2.75–3.25), melko paljon uhkakuvia näkevät (3.26–4.00) ja paljon uhkakuvia näkevät (4.01–5.00).

Osa huolettomia, osalla mitta täynnä



Suomalaiset voidaan jakaa neljään pääryhmään sen perusteella, kuinka tyytymättömiä he ovat yhteiskunnan tilaan ja miten paljon he näkevät turvallisuuteen ja maahanmuuttoon liittyviä uhkakuvia. Neljä pääryhmää ovat **1. huolettomat**, **2. epäluuloiset**, **3. pettyneet** ja **4. mitta täynnä olevat**. Jaottelun perusteet on esitetty liitteen 7 taulukossa.

Huolettomiin kuuluu noin joka kymmenes suomalainen (12%). Nämä suomalaiset ovat tyytyväisiä eivätkä näe uhkakuvia. Taloudelliset huolet eivät paina heitä ja he kokevat olonsa turvalliseksi. Ryhmän tyypillisimpiä edustajia ovat hyvätuloiset ja kokoomuksen kannattajat.

Epäluuloisiin kuuluu vain 5 prosenttia suomalaisista. He ovat tyytyväisiä yhteiskunnan tilaan, mutta näkevät maahanmuuttoon ja turvallisuuteen liittyviä uhkakuvia.¹⁴ Ryhmän tyypillisimpiä edustajia ovat arvokonservatiivit, oikeistolaiset ja miehet.

Pettyneisiin kuuluu noin viidennes (21%) suomalaisista. He ovat hyvin tyytymättömiä, mutta eivät koe maahanmuuttoon ja turvallisuuteen liittyviä uhkakuvia. Tyypillisimpiä ryhmän edustajia ovat naiset ja erittäin vasemmistolaiset.

Mitta täynnä oleviin kuuluu noin viidennes (22%) suomalaisista. He ovat hyvin tyytymättömiä ja näkevät paljon maahanmuuttoon ja turvallisuuteen liittyviä uhkia. Äänestämättömät, perussuomalaisten kannattajat ja työntekijät ovat ryhmässä vahvasti edustettuina.

Näiden kategorioiden ulkopuolelle jää noin 40 prosenttia suomalaisista. Heitä luonnehtii asenteelliseen välimaastoon sijoittuminen joko tyytymättömyys- tai uhkakuvavaultuvuudella.

Valmius laittomaan suoraan toimintaan on yhteydessä edellä kuvattuihin ryhmiin. Huolettomilla on korkein kynnyks laittomaan suoraan toimintaan. Epäluuloisillakin on siihen keskimääräistä korkeampi kynnyks.

Sekä pettyneet että ne, joiden mitta on täynnä, ovat keskimääräistä valmiimpia suoraan toimintaan. Näihin ryhmiin kuuluvista joka neljäs voisi osallistua lakeja rikkovaan suoraan toimintaan itselle tärkeän asian vuoksi.

Päätelmät: Tyytymättömyyttä ja uhkakuvia – kohti levotonta yhteiskuntaa?

Suomalaisten mielestä yhteiskunnan kehitykseen liittyy runsaasti huolestuttavia piirteitä. Iso osa kansalaisista kantaa huolta eriarvoistumisesta ja kokee, ettei edes oma ahkeruus takaa toimeentuloa. Moni kyseenalaistaa demokratian toimivuuden ja järjestelmän kyvyn tuottaa ratkaisuja. Erityisen tyytymättömiä nykytilaan ovat pienituloiset, äänestämättömät ja vasemmistolaiset.

Tyytymättömyyden lisäksi moni suomalainen kokee turvattomuutta. Noin puolet liittyy maahanmuuttoon uhkakuvia ja haluaisi vahvistaa sisäistä turvallisuutta. Erityisesti äänestämättömät, erittäin konservatiiviset, eniten oikealla olevat ja perussuomalaiset näkevät muita enemmän uhkakuvia.

Yhteiskunnallinen tyytymättömyys ei ole suorassa yhteydessä kansalaisten maahanmuuttoa ja sisäistä turvallisuutta koskevien käsitysten kanssa, sillä väittämiin yhtyvät osin eri vastaajaryhmät. Erityisesti vasemmistolaiset kokevat yleistä tyytymättömyyttä yhteiskunnalliseen tilaan, mutta eivät arvioi maahanmuuttoon ja turvallisuuteen liittyvän uhkia.

Viidennes suomalaista voisi itse osallistua laittomaan suoraan toimintaan. Kaikkein tyytymättömimmillä ja eniten uhkakuvia näkeville valmius on keskimääräistä suurempaa. Valmiutta on muita enemmän myös nuorilla sekä arvoliberaaleilla ja arvokonservatiiveilla.

Erityisesti vasemmistoliiton, mutta myös vihreiden ja perussuomalaisten kannattajat voivat olla valmiita laittomuuksiin. Keskustan ja kokoomuksen äänestäjät, jotka ovat kaikkein tyytyväisimpiä yhteiskunnan tilaan, ovat voimakkaasti laillisuuden kannalla.

Osin kysymys on politiikan tekemisen tavasta. Keskustan, kokoomuksen ja myös SDP:n kannattajat ovat perinteisempiä osallistujia politiikassa, kun taas vasemmistoliitolaisille, vihreille ja perussuomalaisille politiikka merkitse suurempia ja nopeampoisempia osallistumisen muotoja (poliittinen kuluttaminen, mielenosoitukset jne.).¹⁵

Tämä tutkimus osoittaa, että nuoret (18-24-vuotiaat) eivät ole erityisen tyytymättömiä yhteiskunnan tilaan, ja he näkevät muita harvemmin uhkakuvia. Silti puolet nuorista hyväksyy jossain määrin suoran laittoman toiminnan, jos se tehdään omasta mielestä oikean asian vuoksi. Joka kolmannella nuorella on valmiutta siihen itse. Vielä ei voida päätellä, onko taustalla nuoruuden radikaaliutta, joka väistyy iän mukana vai onko kyse kulttuurista, jossa laillisuus ei ole ehdoton lähtökohta.

Äänestämättömät muodostavat kaikilla mittareilla tarkasteltuna hälyttävimmän ryhmän. He ovat tyytymättömiä, näkevät uhkakuvia ja raottavat porttia laittomuuksille. Demokratian kannalta olennaista on, millaisia osallistumisen muotoja äänestämättömät aktivoituessaan omaksuvat.

e2:n tutkimusraportissa "Provokaatioita ja vastakkainasetteluja" havaittiin, että yhteiskunnallisessa keskustelussa aktiivisia ovat poliittiset vastapoolit eli arvokonservatiivit ja arvoliberaalit sekä vasemmisto ja oikeisto. He arvioivat oman tietotasonsa politiikasta muita useammin korkeaksi ja ovat muita hanakampia oikomaan väärinkäsityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Poliittisessa keskustassa moni harkitsee vetäytymistä keskusteluista.

Tämä tutkimus osoittaa, että poliittiset vastapoolit erottuvat myös yhteiskunnallisen tyytymättömyyden sekä uhkakuvien näkemisen osalta. Tyytymättömyydessä kytee vasemmistolainen protesti, ja liberaalien ja konservatiivien käsitykset maahanmuuttoon ja turvallisuuteen liittyvistä uhkakuvista ovat aivan päinvastaiset.

Vastapoleilla on myös muita suurempaa valmiutta radikaaliinkin poliittiseen toimintaan. Poliittiseen keskusta-oikeistoon sijoittuvat, hyvin tyytyväiset ja osallistumispotentiaaaliltaan maltilliset kansalaiset näyttävät sen sijaan olevan monissa ristiriidoissa sivustakatsojia.

Tutkimuksen piirtämä tilannekuva on huolestuttava. Vaikuttaa siltä, että kansalaiset epäilevät vahvasti hyvinvointiyhteiskunnan ja markkinoiden kykyä taata parempi tulevaisuus. Talous- ja työllisyysnäkökulmat eivät ennakoivat tyytymättömyyden nopeaa laskua.

Myös laajempi poliittinen toimintaympäristö on muutoksessa. Kansainvälinen politiikka on jännitteistä ja maahanmuutto kasvaa. Epävarmuudet aiheuttavat levottomuutta eikä ole odotettavissa, että kahtia jakautuneisuus maahanmuuttoon ja turvallisuuteen liittyen poistuisi helposti.

Suomea ja muita Pohjoismaita on pitkään kuvattu onnellisten ihmisten ideaaliyhteiskunniksi. Tutkija David Arterin mukaan nykyisin Pohjoismaita kuvaa paremmin termi 'uneasy society', levoton yhteiskunta. Pohjoismaisakin on vaikeuksia jakaa riittävästi hyvinvointia kaikille ja pitää huolta

sosiaalisesta tasa-arvosta. Maahanmuuttoon ja sisäiseen turvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat herättäneet levottomuutta ja vastakkainasettelua.¹⁶ Tutkimuksemme vahvistaa, että kansalaisten ajattelussa on piirteitä, jotka perustelevat luonnehdintaa levottomasta yhteiskunnasta.

Näistä signaaleista huolimatta suomalainen yhteiskunta on edelleen vakaa ja toimiva. Tyytymättömyyden kuuluu demokratiaan ja parhaassa tapauksessa se toimii kansalaisia aktivoivana voimana. Niin kauan kuin poliittinen toimeliaisuus kanavoituu rakentavasti, ei kehitys ole huolestuttavaa.

Tutkimuksemme vahvistaa kuitenkin, että kansalaisten ajattelussa on piirteitä, jotka perustelevat luonnehdintaa levottomasta yhteiskunnasta. Suomalaisten näkemykset tulevaisuudesta ovat vahvasti polarisoituneet.

Päätöksentekijöiden näkökulmasta tilanne on vaikea. Viesti kansalaisten tyytymättömyydestä ja turvattomuudesta tulee ottaa vakavasti. Pelkoja ei tule väheksyä. Jos kansalaiset tulkitsevat, että päättäjät eivät ota heidän huoliaan tosissaan, pessimistinen asenneilmasto voi voimistua entisestään.

Pelkoja ja huolia ei tulisi myöskään hyödyntää oman aseman vahvistamiseksi, vaikka houkutus tähän voi olla suuri. Ongelmallista on myös politiikka, joka perustuu kapeasti omaa maailmankuvaa tukeviin faktoihin ja näkökohtiin.

Monimutkaiset ongelmat edellyttävät omien katvealueiden ja ristiriitaisten intressien tunnistamista. Tämä on vaikeaa, mutta välttämätöntä. Jos tyytymättömyys muuttuu näköalattomuudeksi, toivottomuudeksi ja turvattomuudeksi, voi yhteiskunnan potentiaalinen epävakaus kasvaa odottamattomalla tavalla. ■

- 1 Paloheimo 2007; Borg & Grönlund 2011
- 2 Borg 2012
- 3 Pitkänen & Westinen (2016). http://e2.fi/wp-content/uploads/2016/04/provo_net.pdf.
- 4 Aineistosta tunnistettiin faktorianalyysillä piilevät ulottuvuudet, joissa keskenään korreloivat väittämät muodostavat faktoreita – eräänlaisia asiakysymyskokonaisuuksia.
- 5 vrt. Kriesi ym. 2008; Hooghe & Marks 2009; Teney ym. 2015
- 6 ks. Purhonen ym. 2008
- 7 Kriesi ym. 2006; Walter 2010
- 8 Borg, Kestilä-Kekkonen & Westinen 2015
- 9 Mudde 2007; Albertazzi & McDonnell (toim.) 2008
- 10 Käsitekeskustelua suorasta toiminnasta, ks.esim. Carter 1973; Martin 1994.
- 11 Christensen 2011, 44.
- 12 Liitteen 6 taulukko osoittaa, että kysymys lakejakin rikkovan suoran toiminnan hyväksymisestä ei lataudu vahvasti millekään faktorille.
- 13 Osuus on yhtä suuri kuin niiden kansalaisten osuus, joilla oli vuoden 2011 vaalitutkimuksessa valmiutta osoittaa kansalaistottelemattomuutta osallistumalla väkivallattomaan laittomaan toimintaan (Borg & Grönlund 2011).
- 14 vrt. Kriesi ym. 2006; Walter 2010
- 15 Borg & Grönlund 2011.
- 16 Arter 2015, 432–437.

KYSELYTUTKIMUKSEN VÄITTÄMÄT

1. Viimeaikaisista ongelmista huolimatta demokratia toimii Suomessa hyvin ja ongelmia pystytään ratkaisemaan.
2. Hyvän elämän edellytykset ovat heikentyneet Suomessa viime vuosina.
3. Pidän ankaria säästötoimenpiteitä perusteltuina julkisen sektorin kuntoon saamiseksi.
4. Valtion pitää taata elämisen mahdollisuudet eri puolilla maata.
5. Suomessa pärjää yhä ahkeruudella ja yritteliäisyydellä.
6. Valtion tulisi huolehtia ensisijaisesti syntyperäisten suomalaisten toimeentulosta.
7. Maahanmuuttajien kotouttaminen on rahan haaskausta.
8. Ihmisten vapaasta liikkuvuudesta maasta toiseen on enemmän hyötyä kuin haittaa.
9. Ihmisten eriarvoistuminen uhkaa suomalaista yhteiskuntaa.
10. Maahanmuutto ei uhkaa Suomen turvallisuutta.
11. Suomalaista kulttuuria tulee vaalia muualta tulevilta vaikutteilta.
12. Kielivähemmistöjen palvelut on säilytettävä nykyisellä tasolla.
13. On Suomen oman edun mukaista hoitaa suhteita Venäjään nykyistä enemmän suoraan kahdenvälisesti.
14. Euroopan unioni sitoo Suomea velvoitteisiin, jotka eivät ole maallemme hyväksi.
15. Jos poliisin voimavarat eivät riitä turvallisuuden ylläpitoon, olen itse valmis osallistumaan asuinalueeni turvallisuuden takaamiseen.
16. Jos poliisin voimavarat eivät riitä turvallisuuden ylläpitoon, puolustusvoimien roolia sisäisen turvallisuuden ylläpidossa tulisi vahvistaa.
17. Vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa pitäisi tukea nykyistä enemmän Suomessa.
18. Naisille pitäisi järjestää pakollista maanpuolustuskoulutusta Suomessa.
19. Olen innostunut keskusteluista ihmisten kanssa, joilla on erilaiset mielipiteet kuin minulla.
20. Koen velvollisuudekseni oikoa väärinkäsityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa.
21. Tahallinen provosointi on mielestäni lisääntynyt suomalaisessa keskustelussa.
22. Henkilökohtaisuuksiin meneminen sosiaalisessa mediassa on aina väärin

23. Minulla on omat verkostoni sosiaalisessa mediassa ja voin vaikuttaa niiden kautta paremmin kuin perinteisessä politiikassa.
24. Olen menettänyt luottamukseni perinteiseen mediaan.
25. Voimakas vastakkainasettelu kyllästyttää minua enkä siksi halua osallistua lainkaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.
26. Minulla on keskimääräistä paremmat tiedot ja taidot arvioida päättäjien toimintaa ja politiikkaa
27. Minunkaltaisillani ihmisillä ei ole vaikutusvaltaa yhteiskunnallisiin päätöksiin.
28. Haluan vain elää omaa elämääni ja vähät välitän siitä, mitä päättäjät tekevät.
29. Mikään puolue ei aja tarmokkaasti minulle tärkeitä asioita.
30. Voisin osallistua lakeja rikkovaan suoraan toimintaan itselleni tärkeän asian vuoksi.
31. Hyväksyn lakejakin rikkovan suoran toiminnan, jos se tehdään mielestäni oikean asian vuoksi
32. Mielenosoituksilla ei ole oikeasti mitään vaikutusta poliittisiin päätöksiin.
33. Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat voidaan ratkaista, jos valtioilla, yrityksillä ja ihmisillä on siihen tahtoa.
34. Suomi panostaa jo riittävästi globaalien ongelmien ratkaisemiseen.
35. Puhe ilmastonmuutoksesta on vahvasti liioiteltua.
36. Ilmastonmuutos aiheuttaa tulevaisuudessa ruokakriisejä eri puolilla maailmaa.
37. Suomessa viljelijöiden pitäisi saada nykyistä suurempi osuus ruuan hinnasta.
38. Ostaessani ruokaa hinta merkitsee enemmän kuin tuotteen alkuperä tai ympäristöystävällisyys.
39. Ympäristö- ja ilmastoyistä ruuantuotannossa pitäisi panostaa enemmän ravinteiden kierrätykseen.

ASTEIKKO:

- 1 = täysin samaa mieltä
 2 = jokseenkin samaa mieltä
 3 = jokseenkin eri mieltä
 4 = täysin eri mieltä
 5 = en osaa sanoa.

KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Internet-paneelitutkimuksen tiedonkeruu toteutetaan siten, että ensin paneelista poimitaan käytettävissä olevien taustatietojen perusteella tutkimukseen sopiva kohderyhmä, minkä jälkeen valitulle kohderyhmälle lähetetään tutkimuskutsut sähköpostitse. Tutkimukseen suosituvat osallistuvat tutkimukseen Internetin välityksellä, käyttäjätunnuksin ja salasanojin suojatussa CAWI-ympäristössämme (Computer Aided Web Interview). Tutkimusvastaukset tallentuvat suoraan Taloustutkimuksen palvelimelle, josta ne ovat edelleen analysoitavissa.

Taloustutkimuksen Internet-paneeli on perustettu vuonna 1997. Se on pisimpään Suomessa toiminut valtakunnallinen Internet-paneeli. Kyseessä on paneeli, johon tutkijat valitsevat vastaajat samalla tavoin kiintiöpoiminnalla kuin esimerkiksi valtakunnallisissa puhelin- ja käyntihaastattelututkimuksissa.

KOHDEJOUKKO JA OTANTAMENETELMÄ

Tutkimuksen kohdejoukkona on Suomen 15–79-vuotias väestö. Otos on muodostettu Taloustutkimuksen Internet-paneelin jäsenten keskuudesta siten, että se vastaa Suomen aikuisväestöä iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan. Internet-paneelin rekrytointi tapahtuu kokonaisuudessaan Taloustutkimuksen valtakunnallisesti edustavien tutkimusten yhteydessä tai erillisen väestötörekisterikeskuksen satunnaisotokseen perustuvan rekrytointiprosessin kautta, mikä takaa tutkimusten edustavuuden, luotettavuuden ja korkean vastausprosentin. Internet-paneelissa on tällä hetkellä yli 50 000 jäsentä.

TILASTOLLINEN KÄSITTELY

Tutkimuksen otos on painotettu sukupuolen, iän ja asuinpaikan mukaan väestöä vastaavaksi. Kaikissa analyyseissä käytetään tätä muodostettua painokerrointa.

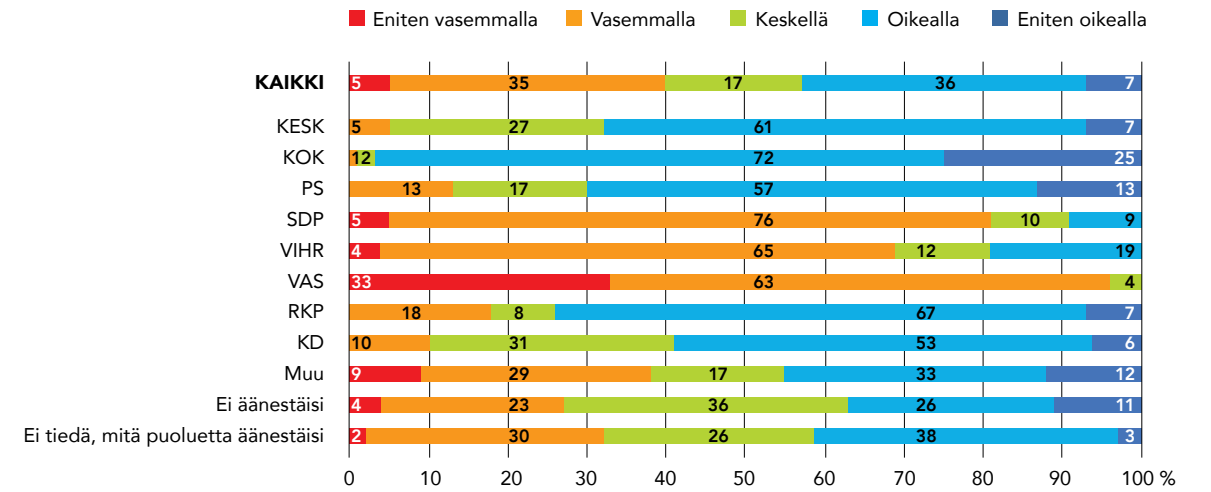
VIRHEMARGINAALI

Tutkimuksen virhemarginaali on noin ± 1 prosenttiyksikkö 95 prosentin luottamustasolla. Se tarkoittaa, että jos tehdään sata erillistä tutkimusta, niistä 95 tuottaa tuloksen, joka on kyseisen virhemarginaalin sisällä. Virhemarginaali kertoo siitä, millaisia riskejä otantasattuma aiheuttaa tulosten

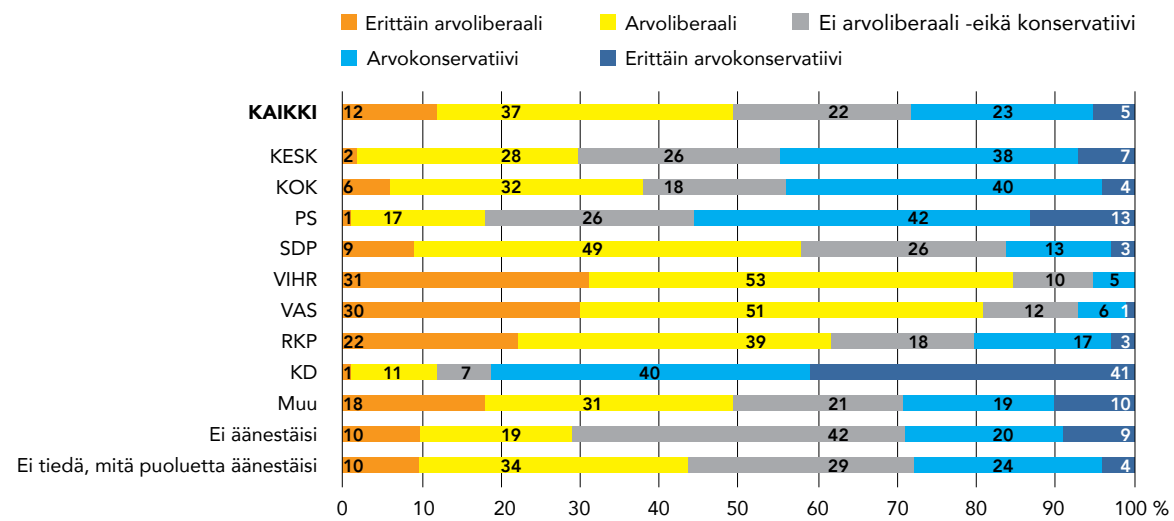
yleistettävyydelle – otokseen saattaa valikoitua liian suuri tai pieni osuus tietyllä tavalla ajattelevia ihmisiä. Tällaisten vääristymien mahdollisuutta pyritään välttämään poimimalla vastaajat kiintiöiden mukaan ja satunnaisesti: kenellä tahansa kohdejoukkoon kuuluvalla on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi vastaajien joukkoon.

Lähde: Taloustutkimus Oy

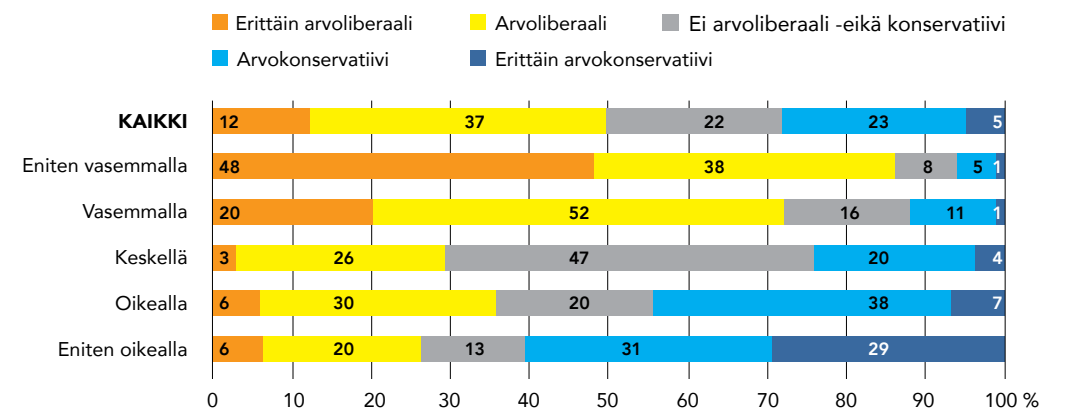
Vastaajien sijoittuminen vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudelle puoluealinnan mukaan (%)



Vastaajien sijoittuminen arvoliberaali-arvokonservatiivi-
ulottuvuudelle puoluevalinnan mukaan (%)



Vastaajien sijoittuminen arvoliberaali-arvokonservatiivi-
ulottuvuudelle vasemmisto-oikeisto-sijainnin mukaan (%)



EKSPLORATIIVINEN FAKTORIANALYYSI YHTEISKUNNALLISISTA ASIAKYSYMYKSISTÄ

VÄITTÄMÄ	FAKTORI							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Jos poliisin voimavarat eivät riitä turvallisuuden ylläpitoon, olen itse valmis osallistumaan asuinalueeni turvallisuuden takaamiseen	0.72							
Vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa pitäisi tukea nykyistä enemmän Suomessa	0.71							
Valtion tulisi huolehtia ensisijaisesti syntyperäisten suomalaisten toimeentulosta	0.70							
Maahanmuutto ei uhkaa Suomen turvallisuutta	-0.68							
Jos poliisin voimavarat eivät riitä turvallisuuden ylläpitoon, puolustusvoimien roolia sisäisen turvallisuuden ylläpidossa tulisi vahvistaa	0.68							
Suomalaista kulttuuria tulee suojella muualta tulevilta vaikutteilta	0.65							
Maahanmuuttajien kotouttaminen on rahan haaskausta	0.64							
Olen menettänyt luottamukseni perinteiseen mediaan								
Ihmisten vapaasta liikkuvuudesta maasta toiseen on enemmän hyötyä kuin haittaa								
Suomessa pärjää yhä ahkeruudella ja yritteliäisyydellä		-0.76						
Hyvän elämän edellytykset ovat heikentyneet Suomessa viime vuosina		0.69						
Viimeaikaisista ongelmista huolimatta demokratia toimii Suomessa hyvin ja ongelmia pystytään ratkaisemaan		-0.63						
Ihmisten eriarvoistuminen uhkaa suomalaista yhteiskuntaa		0.55						
Minunkaltaisillani ihmisillä ei ole vaikutusvaltaa yhteiskunnallisiin päätöksiin								
Ilmastonmuutos aiheuttaa tulevaisuudessa ruokakriisejä eri puolilla maailmaa			0.76					
Puhe ilmastonmuutoksesta on vahvasti liioiteltua			-0.69					
Ympäristö- ja ilmastoystävistä ruuantuotannossa pitäisi panostaa enemmän ravinteiden kierrätykseen			0.65					

VÄITTÄMÄ	FAKTORI							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat voidaan ratkaista, jos valtioilla, yrityksillä ja ihmisillä on siihen tahtoa			0.63					
Minulla on keskimääräistä paremmat tiedot ja taidot arvioida päättäjien toimintaa ja politiikkaa				0.69				
Koen velvollisuudekseni oikoa väärinkäsityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa				0.69				
Olen innostunut keskusteluista ihmisten kanssa, joilla on erilaiset mielipiteet kuin minulla				0.57				
Minulla on omat verkostoni sosiaalisessa mediassa ja voin vaikuttaa niiden kautta paremmin kuin perinteisessä politiikassa								
Voimakas vastakkainasettelu kyllästyttää minua enkä siksi halua osallistua lainkaan yhteiskunnalliseen keskusteluun						0.72		
Haluan vain elää omaa elämääni ja vähät välitän siitä, mitä päättäjät tekevät						0.59		
Mikään puolue ei aja tarmokkaasti minulle tärkeitä asioita								
Mielenosoituksilla ei ole oikeasti mitään vaikutusta poliittisiin päätöksiin								
On Suomen oman edun mukaista hoitaa suhteita Venäjään nykyistä enemmän suoraan kahdenvälisesti						0.72		
Euroopan unioni sitoo Suomea velvoitteisiin, jotka eivät ole maallemme hyväksi						0.56		
Kielivähemmistöjen palvelut on säilytettävä nykyisellä tasolla							0.57	
Valtion pitää taata elämisen mahdollisuudet eri puolilla maata							0.51	
Ostaessani ruokaa hinta merkitsee enemmän kuin tuotteen alkuperä tai ympäristöystävällisyys								0.70
Suomessa viljelijöiden pitäisi saada nykyistä suurempi osuus ruuan hinnasta								-0.56
Hyväksyn lakejakin rikkovan suoran toiminnan, jos se tehdään mielestäni oikean asian vuoksi								

SELITE: Muuttujat ja niiden lataukset faktoreille on esitetty taulukon riveillä. Taulukossa on esitetty vain lataukset, joiden itseisarvo on vähintään 0.50. Faktorianalyysin pohjalta muodostettiin keskiarvomuuttujat, niistä muuttujista, jotka latautuivat voimakkaimmin ensimmäiselle faktorille ja niistä, jotka latautuivat voimakkaimmin toiselle faktorille. Keskiarvomuuttujien reliabiliteetti tarkastettiin testaamalla keskiarvomuuttujan muuttujien muodostama Cronbachin alfa, joka lasketaan muuttujien välisten keskimääräisten korrelaatioiden ja väittämien lukumäärän perusteella. Mitä suurempi alfan arvo on, sitä yhtenäisemmäksi mittari voidaan tulkita. Keskiarvomuuttujien Cronbachin alfat olivat 0.86 (1. faktori) ja 0.65 (2. faktori), joten faktorit ovat tarpeeksi yhtenäisiä käytettäväksi analyysihin.

**Kansalaisten jakaantuminen ryhmiin (%)
tyytymättömyyden ja uhkakuvien näkemisen mukaan**

	Erittäin tyytyväiset	Tyytyväiset	Osin tyytyväiset, osin tyytymättömät	Tyytymättömät	Erittäin tyytymättömät	Kaikki
Vähän uhkakuvia näkevät	1	3	5	7	3	19
Melko vähän uhkakuvia näkevät	2	6	9	7	4	27
Jonkin verran uhkakuvia näkevät	1	3	5	4	2	15
Melko paljon uhkakuvia näkevät	1	3	7	7	5	24
Paljon uhkakuvia näkevät	0	1	3	5	5	15
Kaikki	5	16	30	30	19	100

Kukin luku ilmaisee prosentuaalista osuutta. Esimerkiksi niitä, jotka ovat erittäin tyytyväisiä ja ei lainkaan uhkakuvia näkeviä on yksi prosentti. Vastajat on jaettu uhkakuvaulottuvuudella viiteen kategoriaan jakamalla keskiarvomuuttuja osiin. Kategoriat rakentuvat seuraavasti: vähän uhkakuvia näkevät (keskiarvo 1–1.99 asteikolla 1–5), melko vähän uhkakuvia näkevät (2.00–2.74), jonkin verran uhkakuvia näkevät (2.75–3.25), melko paljon uhkakuvia näkevät (3.26–4.00) ja paljon uhkakuvia näkevät (4.01–5.00) sekä erittäin tyytyväiset (keskiarvo 1–1.99 asteikolla 1–5), tyytyväiset (2.00–2.74), osin tyytyväiset, osin tyytymättömät (2.75–3.25), tyytymättömät (3.26–4.00) ja erittäin tyytymättömät (4.01–5.00). Taulukon perusteella tehtiin seuraavat luokittelut: keltainen kenttä=huolettomat, oranssi kenttä = epäluuloiset, oranssinpunainen kenttä = pettyneet, tummanpunainen kenttä = mitta täynnä olevat.

LÄHTEET

Albertazzi, Daniele & McDonnell Duncan (toim.) (2008): *Twenty-First Century Populism. The Spectre of Western Democracy*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Arter, David (2015): *Scandinavian politics today*. Manchester: Manchester University Press.

Borg, Sami (2012): Perussuomalaiset. Teoksessa Sami Borg (toim.): *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 191–210.

Borg, Sami & Grönlund, Kimmo (2011): *Eduskuntavaalitutkimus 2011* [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 2.1 (2013-01-22). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2653>.

Borg, Sami, Kestilä-Kekkonen, Elina ja Jussi Westinen (2015): *Demokratiaindikaattorit 2015. Suomalaisen demokratian tila ja keskeiset haasteet*. Esitys Oikeusministeriössä 4.12.2015. <http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2015/12/demokratiaindikaattoritosoitavahallituspuolueetideologisestilahellatoisiaan.html>.

Carter, April (1973): *Direct action and liberal democracy*. London: Routledge & Kegan Paul.

Christensen, Henrik (2011): *Political participation beyond the vote: how the institutional context shapes patterns of political participation in 18 Western European democracies*. Åbo: Åbo Akademi University Press.

EVA (2016): *Sovinnon eväät. Arvo- ja asennetutkimus 2016*. Helsinki: Elinkeinoelämän Valtuuskunta.

Hooghe, Lisbet & Marks, Gary (2009), "A postfunctionalist theory of European integration: from permissive consensus to constraining dissensus". *British Journal of Political Science*, 39:1, 1–23.

Kriesi, Hanspeter, Grande, Edgar, Lachat, Romain, Dolezal, Martin, Bornschier, Simon, & Frey, Timotheos (2006), "Globalization and the transformation of the national political space: six European countries compared". *European Journal of Political Research*, 45:6, 921–956.

Kriesi, Hanspeter, Grande, Edgar, Lachat, Romain, Dolezal, Martin, Bornschier, Simon, & Frey, Timotheos (2008), *West European Politics in the Age of Globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.

Martin, Brian (1994); *Protest in a liberal democracy*. *Philosophy and Social Action*, 20:1–2, 13–24.

Mudde, Cas (2007), *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Paloheimo, Heikki (2007): *Eduskuntavaalitutkimus 2007* [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.1 (2012-01-05). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2269>.

Pitkänen, Ville & Westinen, Jussi (2016), *Provokaatioita & vastakkainasetteluja. Kuka innostuu, kuka vetäytyy?* Helsinki: e2.

Purhonen, Semi, Hoikkala, Tommi & Roos, J.P. (2008), *Kenen sukupolveen kuulut? Suurten ikäluokkien tarina*. Helsinki: Gaudeamus.

Teney, Céline, Lacewell, Onawa Promise & De Wilde, Pieter (2015), "Winners and losers of globalization in Europe: attitudes and ideologies". *European Political Science Review*, 6:4, 575–595.

Walter, Steffi (2010), "Globalization and the welfare state: testing the microfoundations of the compensation hypothesis". *International Studies Quarterly*, 54, 403–426.



YTT KARINA JUTILA on työskennellyt tutkijana, kolumnistina, kouluttajana ja politiikan taustatehtävissä mm. eduskunnassa. Hänellä on vuosien kokemus tiedon tuottamisesta päättäjille. Jutila on tutkinut politiikan prosesseja, vallankäyttöä, kansalaisten osallistumista ja asenteita. Viime vuosina hän on perehtynyt myös globaalin vastuun kysymyksiin ja biotalouteen.

GSM 050 5515 361 ▪ karina.jutila@e2.fi ▪ **Twitter: @karinajutila**



VTT VILLE PITKÄNEN siirtyi e2:een Turun yliopiston Eduskuntatutkimuksen keskukselta. Hän on erikoistunut poliittisen viestinnän ja vaalien tutkimiseen. Tuoreet tutkimukset käsittelevät asiantuntijuutta mediassa ja kampanjointia. Hän on luennoinut yliopistoissa ja niiden ulkopuolella. Päivänpolitiikan kommentointi mediassa on kuulunut Pitkäsen työnkuvaan jo vuosia.

GSM 040 777 0869 ▪ ville.pitkanen@e2.fi ▪ **Twitter: @vipepister**



VTT JUSSI WESTISEN tuore väitöskirja Åbo Akademista käsittelee poliittisia jakolinjoja 2000-luvun Suomessa. Hänen erityisosaaamistaan on arvojen, asenteiden ja äänestyskäyttäytymisen tutkimus sekä tilastolliset menetelmät.

Westinen on yksi vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimuksen tekijöistä. Hän on toiminut luennoitsijana ja asiantuntijana eri medioissa. Westinen on ollut vierailevana tutkijana Göteborgin ja Uppsalan yliopistoissa.

GSM 040 833 5799 ▪ jussi.westinen@e2.fi ▪ **Twitter: @J_Westinen**



www.e2.fi

Eerikinkatu 28, 5. krs ▪ 00180 Helsinki ▪ toimisto@e2.fi



e2 tuottaa yhteiskuntatieteellistä tietoa järjestöjen, yritysten, median ja politiikan tarpeisiin. Ammattitaitoinen tutkimus, selkeä ilmaisu ja nopeat prosessit samassa paketissa. Uuden e2:n hallituksen puheenjohtaja on tohtori Ilkka Herlin. Toimintaa tukevat mm. Keskitien tukisäätiö, MTK ja Svenska Folkskolans Vänner. e2 on mukana European Liberal Forumissa.

Eerikinkatu 28, 5. krs ▪ 00180 Helsinki ▪ toimisto@e2.fi